

Obsah

AUTORSKÝ KOLEKTIV	VII
PŘEDMLUVA PROFESORA JAROSLAVA BLAHOŠE	XXXIX

PŘEDMLUVA PROFESORA VÁCLAVA PAČESA	XL
---	----

ÚVOD	XLI
------------	-----

1. OBECNÝ ÚVOD K LABORATORNÍMU VYŠETŘENÍ

Tomáš Zima, Květa Pelinková

1.1. Úvod	1
1.2. Obecné charakteristiky metody	2
■ Nejčastěji vyhodnocované výkonnostní parametry analytické metody/postupu měření	3
■ Nejčastěji užívané pojmy	3
1.3. Referenční hodnoty	4
1.4. Laboratorní vyšetření	4
1.5. Preanalytická část laboratorního vyšetření	5
1.5.1. Biologické vlivy	5
1.5.2. Odběr biologického materiálu	7
■ Odběr krve	8
■ Odběr ostatního biologického materiálu	9
1.5.3. Separace a transport materiálu	10
1.5.4. Skladování materiálu	10
1.6. Systémy kvality v laboratoři	10
1.6.1. Přístupy k zabezpečování kvality	11
1.7. Indikace, riziko a účelnost vyšetření	12

2. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V KARDIOLOGII

*Michael Aschermann, Aleš Linhart,
Helena Brodská*

2.1. Laboratorní vyšetření užívaná v diagnostice hypertenze	13
2.2. Laboratorní vyšetření užívaná v diagnostice aterosklerózy	13
2.2.1. Nové biochemické markery využívané v diagnostice aterosklerózy věnčitých tepen	13
2.3. Laboratorní vyšetření užívaná v diagnostice ischemické choroby srdeční	14
2.3.1. Laboratorní ukazatele nekrózy myokardu	15
■ Kreatinkináza	16
■ Myoglobin	17
■ Troponiny	17
■ Natriuretický peptid typu B	18
■ Heart fatty acid binding protein	19
■ Karboanhydráza III	19
■ Lehké řetězce myozinu	19
■ Ischémií modifikovaný albumin	19
■ Glykogenfosforyláza	19
■ Plazmatická oxidáza	19
■ C-reaktivní protein	20
■ Aspartátaminotransferáza	21
■ Laktátdehydrogenáza	21
2.3.2. Strategie využití laboratorní testů u nemocných s bolestmi na hrudníku	21
2.3.3. Stratifikace rizika v časné fázi akutních koronárních syndromů	21
2.4. Laboratorní vyšetření užívaná při srdečním selhání	22
■ Natriuretický peptid typu B	22
2.5. Laboratorní vyšetření nemocných s plicní embolií	23
■ D-dimery	23

■ BNP, NT-proBNP	23
■ Troponiny	23
■ H-FABP	24
2.6. Laboratorní vyšetření užívaná v diagnostice infekčních onemocnění v kardiologii	24
2.6.1. Infekční endokarditida	24
2.6.2. Myokarditida	24
2.6.3. Perikarditida	24
2.7. Laboratorní vyšetření užívaná v angiologii	25

3. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V PNEUMOLOGII

Jiří Homolka

3.1. Úvod	27
3.1.1. Laboratorní vyšetření v pneumologii	27
3.1.2. Mykobakteriologická vyšetření	28
3.1.3. Imunologická a alergologická vyšetření v pneumologii	28
3.1.4. Biopická vyšetření v pneumologii	28
3.1.5. Izotopová vyšetření v pneumologii	28
3.1.6. Analýza vydechaného vzduchu nebo kondenzátu vydechaného vzduchu	29
3.2. Diagnostické postupy u vybraných plicních chorob	30
3.2.1. Tuberkulóza	30
3.2.2. Bronchogenní karcinom	30
3.2.3. Emfyzém při deficitu α_1 -antitrypsinu	32
3.2.4. Asthma bronchiale	32
3.2.5. Chronická bronchitida a emfyzém	33
3.2.6. Pleuritidy	34
3.2.7. Sarkoidóza	35
3.2.8. Kryptogenní fibrotizující alveolitida – idiopatická plicní fibróza	36
3.2.9. Plicní alveolární proteinóza	37
3.2.10. Idiopatická plicní hemosideróza	37

4. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V HEMATOLOGII

*Jan Haber, Kristina Forsterová,
Pavel Klener jr., Jan Kvasnička,
Daniela Dušková, Lukáš Darebníček*

4.1. Úvod	39
<i>Jan Haber, Kristina Forsterová, Pavel Klener jr.</i>	
4.2. Rutinní vyšetření periferního krevního obrazu	39
4.2.1. Vyšetření krevního obrazu na automatických analyzátoch	39
4.2.2. Vyšetření periferního krevního obrazu v mikroskopu	40

4.3. Vyšetření kostní dřeně	41
4.3.1. Metody odběru vzorku	41
■ Aspirační punkce kostní dřeně	41
■ Trepanobiopsie	42
4.3.2. Cytologické vyšetření punktátu kostní dřeně (examination of bone marrow film)	42
4.3.3. Histologické vyšetření kostní dřeně	42
4.4. Speciální vyšetřovací metody	43
4.4.1. Cytochemické vyšetření krevních buněk	43
4.4.2. Cytogenetické a molekulárněbiologické vyšetření buněk kostní dřeně	44
■ Cytogenetické vyšetření	44
■ Metody molekulárněbiologické	45
4.4.3. Imunofenotypizace	46
4.4.4. Kultivace hematopoetických buněk <i>in vitro</i>	47
4.5. Vyšetření jednotlivých krevních řad	47
4.5.1. Červený krevní obraz	48
■ Algoritmus diagnostického postupu u hypoproliferativních anémií	48
■ Vypočítané hodnoty červeného krevního obrazu	50
■ Retikulocytární index	50
■ Stav železa v organismu	50
■ Vyšetřovací možnosti ke zjištění stavu železa v organismu	52
■ Hemolytické anémie – vyšetřovací možnosti, algoritmus	53
■ Přímý antiglobulinový test	54
■ Nepřímý antiglobulinový test	54
■ Haptoglobiny	54
■ ADAMTS13	55
■ Testy, které se při podezření na hemolytickou anémii rutinně nevyšetřují	56
■ Zvýšený počet erytrocytů	56
4.5.2. Bílá krevní řada	57
■ Leukocytóza	57
■ Leukemoidní reakce	57
■ Leukopenie	58
■ Pancytopenie	58
4.6. Algoritmus vyšetření u vybraných hematologických malignit	58
4.6.1. Lymfoproliferace	58
■ Diagnostický algoritmus u maligních lymfomů	58
■ Diagnostický algoritmus u chronické lymfatické leukémie	60
■ Diagnostický algoritmus u mnohočetného myelomu	62
■ Monoklonální gamapatie nejasného významu	63
4.6.2. Myeloproliferace	65

■ Ph-negativní myeloproliferativní neoplazie	65	■ Techniky vyšetření krevních skupin v AB0, antigenu D (RhD) a screeningu nepravidelných antierytrocytárních protilátek	84
■ Kritéria pro diagnózu myelodysplastického syndromu.....	66	■ Předtransfuzní vyšetření u autologních transfuzních přípravků.....	85
4.7. Vyšetření hemostázy a hemokoagulace	67	■ Přímý antiglobulinový test a typické nálezy u vybraných klinických stavů.....	85
<i>Jan Kvasnička</i>	137	■ Další imuno hematologická vyšetření.....	85
4.7.1. Koagulační faktory.....	68	■ Molekulárněgenetická vyšetření v transfuzním lékařství	86
■ Protrombin	68	■ Laboratorní vyšetření nežádoucí reakce po transfuzi.....	86
■ Fibrinogen.....	68		
■ Von Willebrandův faktor	69		
4.7.2. Inhibitory koagulačních faktorů	69		
■ Inhibitory serinových proteáz	69		
■ Inhibitory kofaktorů koagulačních faktorů	70		
4.7.3. Fibrinolytický systém.....	70		
4.7.4. Testy používané k vyšetření hemostázy, koagulace a fibrinolýzy	71		
■ Testy primární hemostázy	71		
■ Hemokoagulační testy.....	74		
■ Vyšetření fibrinolýzy.....	76		
■ Vyšetření inhibitorů krevního srážení.....	77		
4.7.5. Vyšetřovací algoritmus některých významných krvácivých nebo trombofilních stavů	78		
■ Diseminovaná intravaskulární koagulace.....	78		
■ Antifosfolipidový syndrom.....	78		
■ Hyperhomocysteinémie.....	79		
■ Genetické testy doporučené k stanovení dědičné trombofilie.....	79		
4.7.6. Změny v periferním krevním obraze po splenektomii	80		
4.8. Laboratorní vyšetření v transfuzním lékařství.....	80		
<i>Daniela Dušková, Lukáš Darebníček</i>	80		
4.8.1. Úvod.....	80		
4.8.2. Laboratorní vyšetření dárce krve a krevních složek	80		
■ Vyšetření krevního obrazu	80		
■ Imuno hematologická vyšetření dárců krve a krevních složek	81		
■ Techniky vyšetření krevních skupin v AB0, antigenu D (RhD) a screeningu nepravidelných antierytrocytárních protilátek	82		
■ Vyšetření infekčních markerů u dárců krve a krevních složek.....	82		
■ Kontrola kvality transfuzních přípravků.....	83		
4.8.3. Předtransfuzní laboratorní vyšetření.....	83		
■ Standardní předtransfuzní laboratorní vyšetření	83		
		5. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V GASTROENTEROLOGII	
		<i>Julius Špičák, Jan Martínek, Petr Kocna, Milan Lukáš</i>	
		5.1. Diagnostika <i>Helicobacter pylori</i>	89
		5.1.1. Neinvazivní metody	89
		■ Sérologické vyšetření.....	89
		■ Průkaz antigenu <i>H. pylori</i> ve stolici... ..	90
		■ Dechový test	91
		5.1.2. Invazivní metody.....	92
		■ Histologické vyšetření.....	92
		■ Rychlý ureázový test	92
		■ Mikrobiologické vyšetření.....	93
		■ Metody molekulární biologie	93
		5.2. Vyšetření žaludeční sekrece a laboratorní diagnostika Zollingerova-Ellisonova syndromu	94
		5.2.1. Měření výdeje kyseliny chlorovodíkové	94
		5.2.2. Kvalitativní vyšetření sekrece kyseliny	94
		5.2.3. Laboratorní diagnostika Zollingerova-Ellisonova syndromu	95
		■ Stanovení koncentrace gastrinu	95
		■ Sekretinový test	95
		5.3. Diagnostika idiopatických střevních zánětů	95
		5.3.1. Sérologické ukazatele zánětlivé aktivity IBD	96
		5.3.2. Fekální markery	97
		5.3.3. Stanovení aktivity ulcerózní kolitidy kombinovanými indexy.....	97
		5.3.4. Stanovení aktivity Crohnovy nemoci ...	98
		5.3.5. Diagnóza a diferenciální diagnóza u zánětlivých střevních onemocnění	99

5.4.	Diagnostika malabsorpčního syndromu	99	6.3.2.	Testy odrážející poruchy na úrovni žlučvodů a kanalikulárního pólu jaterní buňky	119
5.4.1.	Stanovení tuku ve stolici	100	■ Alkalická fosfatáza	119	
5.4.2.	Malabsorpce žlučových kyselin	101	■ Gama-glutamyltransferáza	120	
5.4.3.	Xylózový test	101	■ 5-nukleotidáza	121	
5.4.4.	Laktózový test	101	■ Ostatní enzymy	121	
5.4.5.	Vyšetření absorpce vitamínu B ₁₂ (Schillingův test)	101	6.3.3.	Testy měřící syntetickou činnost jater	121
5.4.6.	Celiakie	101	■ Albumin	121	
5.4.7.	Speciální vyšetření střevní funkce	103	■ Prealbumin	121	
5.5.	Screening kolorektálního karcinomu	103	■ Změny γ-globulinů	121	
5.6.	Vyšetření zevně sekretorické funkce pankreatu	105	■ Koagulační faktory	121	
5.6.1.	Vyšetření s duodenální intubací	105	■ Plazmatické lipidy a lipoproteiny	122	
5.6.2.	Orální funkční testy	105	6.3.4.	Analyty měřící transportní a exkreční kapacitu jater	123
5.6.3.	Enzymy ve stolici	106	■ Bilirubin	123	
5.6.4.	Dechové testy	106	■ Delta-bilirubin	124	
5.6.5.	Endokrinní testy	106	■ Urobilinogen	124	
5.6.6.	MR cholangiopankreatografie po stimulaci	106	■ Žlučové kyseliny	125	
5.6.7.	Souhrnné zhodnocení funkčních testů	106	6.3.5.	Testy měřící schopnost a kapacitu jater metabolizovat endogenní i xenogenní látky	125
5.7.	Laboratorní diagnostika akutní pankreatitidy	107	■ Amoniak	125	
5.7.1.	Laboratorní vyšetření	107	■ Karbohydrát-deficientní transferrin	126	
■ Nespecifická laboratorní vyšetření ..	107		■ Dynamické testy	126	
■ Specifické laboratorní metody	107		6.3.6.	Biochemická vyšetření u vybraných jaterních chorob	129
5.7.2.	Laboratorní určení etiologie pankreatitidy	109	■ Hemochromatóza	129	
5.7.3.	Stanovení tíže pankreatitidy (»staging«)	109	■ Wilsonova choroba	129	
■ Klinická kritéria	109		■ Hepatocelulární karcinom	129	
■ Multifaktoriální systémy	109		■ Porfyrie	129	
■ Jednoduchá laboratorní kritéria	110		■ Jaterní fibróza a cirhóza	130	
■ Cytokiny	112		6.4.	Imunologická a sérologická diagnostika hepatitid	130
■ Peritoneální laváž	112		6.4.1.	Hepatitida A	130
■ Zobrazovací metody	112		6.4.2.	Hepatitida B	131
			6.4.3.	Hepatitida C	132
			6.4.4.	Hepatitida D	133
			6.4.5.	Hepatitida E	133
			6.5.	Vyšetření nespecifických protilátek v diagnostice jaterních onemocnění	133
			6.6.	Doporučené vyšetřovací postupy u abnormálních laboratorních nálezů	134
			■ Izolované zvýšení aminotransferáz	134	
			■ Izolované zvýšení γ-glutamyltransferázy	134	
			■ Zvýšení alkalické fosfatázy	134	
			■ Zvýšení bilirubinu	134	
			■ Mírná difuzní abnormalita jaterních testů	135	
			■ Akutní hepatitida	135	
			■ Chronická hepatitida	135	
6.	LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V HEPATOLOGII				
	<i>Libor Vítěk, Zdeněk Mareček</i>				
6.1.	Úvod	115			
6.2.	Základní funkce jater	115			
6.2.1.	Metabolismus jater za patologických podmínek	116			
■ Poruchy metabolismu sacharidů	116				
■ Poruchy metabolismu lipidů	116				
■ Poruchy metabolismu bílkovin	116				
■ Poruchy biotransformačních a detoxifikačních funkcí jater	116				
6.3.	Biochemická vyšetření	117			
6.3.1.	Testy odrážející poškození hepatocytů	118			
■ Aminotransferázy	118				
■ Další enzymové markery	119				

7. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V NEFROLOGII

Vladimír Tesař

7.1.	Úvod.....	137
7.1.1.	Anatomické a fyziologické poznámky.....	137
7.1.2.	Patofyziologie ledvin a základní klinické jednotky.....	137
7.2.	Vyšetřovací metody u nemocí ledvin.....	141
7.2.1.	Chemické vyšetření moči a mikroskopické vyšetření močového sedimentu.....	141
	■ Objektivní a fyzikální vyšetření moči.....	141
	■ Chemické vyšetření diagnostickými proužky.....	143
	■ Mikroskopické vyšetření močového sedimentu.....	144
7.2.2.	Vyšetření proteinurie.....	145
7.2.3.	Vyšetření funkce ledvin.....	148
	■ Vyšetření glomerulární filtrace.....	148
	■ Vyšetření tubulárních funkcí.....	151
7.2.4.	Imunologická vyšetření.....	152
7.2.5.	Zobrazovací metody.....	153
7.2.6.	Renální biopsie.....	154
7.2.7.	Vyšetření urolitiázy.....	156

8. PORUCHY METABOLISMU SACHARIDŮ A DIABETES MELLITUS

Jan Škrha

8.1.	Charakteristika sacharidů.....	159
8.2.	Syndrom hypoglykémie.....	159
8.2.1.	Diagnostika hypoglykémie.....	160
8.3.	Syndrom hyperglykémie.....	161
8.3.1.	Screening diabetu.....	161
8.3.2.	Monitorování diabetu.....	162
8.4.	Používané analyty.....	162
8.4.1.	Stanovení glukózy – glykémie.....	162
8.4.2.	Glykemický profil.....	163
8.4.3.	Glykosurie.....	164
8.4.4.	Fruktosamin.....	164
8.4.5.	Glykovaný hemoglobin.....	164
8.4.6.	Další metody používané v diabetologii.....	164
	■ Albuminurie.....	164
	■ Inzulin.....	164
	■ C-peptid a glukagonový test.....	165
	■ Vyšetření parametrů autoimunity... ..	165
	■ Vyšetření sdružené autoimunity.....	165
	■ HLA typizace.....	165

	■ Genetické vyšetření při monogenní formě diabetes mellitus.....	165
8.5.	Vyšetření funkce B-buněk a působení inzulinu.....	166
8.5.1.	Orální glukózový toleranční test.....	166
8.5.2.	Intravenózní glukózový toleranční test.....	166
8.5.3.	Hyperinzulinemické clampy.....	166
8.6.	Závěr.....	167

9. PORUCHY METABOLISMU LIPIDŮ A LIPOPROTEINŮ

Aleš Žák

9.1.	Charakteristika a struktura lipidů a lipoproteinů.....	169
9.1.1.	Lipidy.....	169
9.1.2.	Mastné kyseliny.....	170
9.1.3.	Triacylglyceroly.....	173
9.1.4.	Glycerolfosfolipidy.....	174
9.1.5.	Sfingolipidy.....	174
9.1.6.	Cholesterol.....	174
9.1.7.	Lipoproteiny.....	174
	■ Změny koncentrace a složení lipoproteinů za chorobných stavů....	176
9.1.8.	Apolipoproteiny.....	177
9.2.	Poruchy metabolismu lipidů, hyperlipoproteinémie, dyslipoproteinémie.....	180
9.2.1.	Definice.....	180
9.2.2.	Klasifikace dyslipidemií.....	181
9.2.3.	Primární dyslipidémie s izolovaným zvýšením cholesterolu.....	182
	■ Familiární hypercholesterolemie.....	182
	■ Familiární defekt apolipoproteinu B-100.....	183
	■ Autosomálně dominantní hypercholesterolemie.....	183
	■ Autosomálně recesivní hypercholesterolemie.....	183
	■ Sitosterolemie.....	183
	■ Wolmanova choroba a nemoc ze strádání esterů cholesterolu.....	183
	■ Deficience 7- α -hydroxylázy cholesterolu.....	184
	■ Polygenní hypercholesterolemie.....	184
9.2.4.	Primární smíšené dyslipidémie.....	184
	■ Familiární kombinovaná hyperlipidémie.....	184
	■ Familiární dys- β -lipoproteinémie... ..	185
	■ Deficience jaterní lipázy.....	185
9.2.5.	Primární dyslipidémie s hypertriacylglycerolémií.....	185
	■ Familiární hypertriacylglycerolemie.....	185

■ Idiopatická malabsorpce žlučových kyselin.....	186
■ Familiární chylomikronémie.....	186
9.2.6. Familiární dyslipidémie s nízkým LDL-cholesterolem.....	187
■ Familiární hypo- β -lipoproteinémie.....	187
■ Kongenitální α - β -lipoproteinémie... ..	187
9.2.7. Vrozené syndromy postihující lipoproteiny HDL.....	187
■ Deficience apoA-I a strukturální mutace apoA-I.....	187
■ Tangierská choroba.....	188
■ Familiární deficience lecitin:cholesterolacyltransferázy.....	188
■ Deficience transferového proteinu esterů cholesterolu a familiární hyper- α -cholesterolémie.....	188
9.2.8. Varianty apolipoproteinu E.....	188
■ Varianta apolipoproteinu E-4.....	189
■ Varianta apolipoproteinu E-2.....	189
9.2.9. Hyperlipoproteinémie(a).....	189
9.2.10. Aterogenní lipoproteinový fenotyp.....	191
9.3. Význam stanovení jednotlivých analytů u poruch metabolismu lipidů a lipoproteinů.....	191
9.3.1. Odběr krve a skladování materiálu.....	192
9.3.2. Vzhled vzorku.....	193
9.3.3. Chylomikronový test.....	193
9.3.4. Celkový cholesterol.....	193
9.3.5. Triacylglyceroly.....	193
9.3.6. Fosfolipidy.....	194
9.3.7. HDL-cholesterol.....	194
9.3.8. Stanovení subfrakcí HDL ₂ a HDL ₃	194
9.3.9. LDL-cholesterol.....	194
■ Výpočet LDL-cholesterolu podle Friedewalda.....	195
■ Výpočet LDL-cholesterolu při vysokých koncentracích Lp(a) nad 0,3 g/l.....	195
■ Imunochemická separace LDL.....	195
■ Ultracentrifugační analýza.....	195
■ Přímé stanovení LDL-cholesterolu..	195
9.3.10. Malé denzní LDL.....	195
9.3.11. Non-HDL-cholesterol.....	196
9.3.12. Elektroforéza lipoproteinů.....	196
9.3.13. Stanovení koncentrace částic LP:A-I.....	198
9.3.14. Stanovení apolipoproteinů.....	198
■ Stanovení apolipoproteinu B.....	198
■ Stanovení apolipoproteinu A-I.....	199
■ Stanovení apolipoproteinu A-II.....	199
■ Stanovení lipoproteinů(a).....	199
■ Stanovení apolipoproteinů C-II, C-III a E.....	200
9.3.15. Nukleární magnetická rezonanční spektroskopie lipoproteinů.....	200

9.3.16. Molekulárněbiologické metody.....	200
■ Stanovení variant apolipoproteinu E.....	200
■ Stanovení familiárního defektu apolipoproteinu B-100.....	200
■ Stanovení mutací v oblasti LDL receptoru.....	201
■ Přímá diagnostika.....	201
■ Nepřímá diagnostika.....	201
9.4. Vyšetřování krevních lipidů a lipoproteinů.....	201
9.4.1. Koncepce rizikových faktorů.....	202
9.4.2. Stanovení kardiovaskulárního rizika.....	203
9.4.3. Algoritmus vyšetření lipidů, apolipoproteinů a lipoproteinů.....	204

10. HYPERHOMOCYSTEINÉMIE

Aleš Žák

10.1. Homocystein.....	209
10.1.1. Úvod.....	209
10.1.2. Názvosloví, struktura a výskyt.....	209
10.1.3. Metabolismus homocysteinu.....	209
10.1.4. Regulace metabolismu homocysteinu a jeho extracelulární transport.....	211
10.1.5. Odběr materiálu a způsoby stanovení.....	211
10.1.6. Genetické vyšetření.....	212
10.2. Hyperhomocysteinémie.....	212
10.2.1. Definice, diagnostika a příčiny.....	212
10.2.2. Hyperhomocysteinémie a riziko kardiovaskulárních onemocnění.....	213
10.2.3. Hyperhomocysteinémie a další onemocnění.....	214
10.2.4. Patogenní působení hyperhomocysteinémie.....	214

11. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V ENDOKRINOLOGII

Josef Marek

11.1. Úvod.....	217
11.2. Hypofýza.....	217
11.2.1. Technika vyšetřování hypofyzárních hormonů.....	217
11.2.2. Přehled vyšetřovaných hypofyzárních hormonů.....	217
11.2.3. Klinický význam jednotlivých hormonálních vyšetření.....	218
■ Růstový hormon.....	218
■ Inzulinu podobný růstový faktor a jeho vazebné proteiny.....	219
■ Prolaktin.....	219
■ Adrenokortikotropní hormon.....	220

■ Thyreotropní hormon.....	220	■ Hyperkalcémie při	
■ Gonadotropiny – folikulostimulační		hypervitaminóze D	237
hormon a luteinizační hormon	220	■ Hypoparathyreóza.....	237
11.2.4. Hypofunkce hypofýzy.....	221	■ Pseudohypoparathyreóza.....	238
■ Vyšetřování snížené funkce		■ Sekundární hyperparathyreóza.....	238
somatotropní osy	221	11.5. Kůra nadledvin	238
■ Vyšetřování centrálního		11.5.1. Přehled vyšetřovaných hormonů	238
hypokortizolismu.....	222	11.5.2. Klinický význam jednotlivých	
■ Vyšetřování centrální		laboratorních vyšetření.....	238
hypothyreózy	223	■ Kortizol.....	238
■ Vyšetřování centrálního		■ Aldosteron a plazmatická reninová	
hypogonadismu.....	224	aktivita	240
■ Laboratorní vyšetření nemocných		11.5.3. Laboratorní postupy	
s centrálním diabetes insipidus	224	u jednotlivých onemocnění	240
11.2.5. Hypofyzární hyperfunkce	225	■ Cushingův syndrom	240
■ Vyšetřování zvýšené sekrece		■ Laboratorní diagnostika hypertenze	
prolaktinu.....	225	podmíněné systémem	
■ Vyšetřování zvýšené sekrece		renin-angiotenzin-aldosteron	244
růstového hormonu	227	■ Laboratorní diagnostika	
11.2.6. Laboratorní vyšetření autoprotilátek		kongenitální nadledvinové	
u hypofyzární hypofunkce	228	hyperplazie.....	246
11.3. Štítná žláza.....	228	■ Laboratorní diagnostika	
11.3.1. Přehled základních laboratorních		primárního hypokortikalismu	248
vyšetření v diagnostice onemocnění		■ Laboratorní vyšetření autoprotilátek	
štítné žlázy.....	228	u primárního hypokortikalismu	249
11.3.2. Klinický význam jednotlivých		11.6. Dřeň nadledvin.....	249
laboratorních vyšetření v diagnostice		11.6.1. Feochromocytom a paragangliom	249
chorob štítné žlázy.....	228	■ Přehled vyšetřovaných hormonů	
■ Supersenzitivní thyreotropin.....	228	v diagnostice feochromocytomu	
■ Thyroxin.....	229	a paragangliomu.....	249
■ Trijodthyronin.....	230	■ Klinický význam jednotlivých	
■ Autoprotilátky	230	laboratorních vyšetření	250
■ Thyreoglobulin	231	■ Laboratorní postupy	
■ Vazebný globulin pro thyroxin.....	231	při vyšetřování feochromocytomu ..	252
■ Kalcitonin.....	231	■ Genetické vyšetření při	
11.3.3. Molekulárněgenetické vyšetření.....	232	feochromocytomu.....	252
11.3.4. Laboratorní postupy u jednotlivých		11.6.2. Hypofunkce dřeně nadledvin	253
onemocnění štítné žlázy	232	11.7. Gonády	253
■ Vyšetření funkce štítné žlázy	232	11.7.1. Přehled vyšetřovaných hormonů a jejich	
■ Vyšetření strumy.....	233	metabolitů při vyšetřování gonád	253
■ Hyperthyreóza.....	233	11.7.2. Klinický význam jednotlivých	
■ Hypothyreóza	233	laboratorních vyšetření při vyšetřování	
■ Záněty štítné žlázy	234	gonadální funkce u mužů.....	253
11.4. Příštítná tělíska	234	■ Testosteron.....	253
11.4.1. Přehled vyšetřovaných laboratorních		■ Estrogeny.....	255
ukazatelů.....	234	11.7.3. Laboratorní postupy při vyšetřování	
11.4.2. Klinický význam jednotlivých		hypogonadismu u mužů.....	255
laboratorních vyšetření.....	234	11.7.4. Klinický význam laboratorních	
■ Parathormon.....	234	vyšetření při vyšetřování ovarii	255
■ Peptid podobný PTH.....	236	■ Estrogeny.....	255
■ Vitamin D	236	■ Progesteron	256
11.4.3. Laboratorní postupy při vyšetřování		■ Androgeny	256
poruch kalciového metabolismu.....	236	11.7.5. Laboratorní postupy při vyšetřování	
■ Primární hyperparathyreóza	236	endokrinnologických onemocnění	
■ Hyperkalcémie při maligních		ovarií	256
onemocněních.....	237	■ Poruchy menstruačního cyklu	256

■ Hirsutismus a virilizace.....	258
11.8. Hormonálně aktivní nádory gastrointestinálního traktu a pankreatu.....	259
11.8.1. Přehled vyšetřovaných hormonů u hormonálně aktivních nádorů gastrointestinálního traktu a pankreatu.....	259
11.8.2. Laboratorní postupy při diagnostice jednotlivých nádorů.....	260
■ Karcinoid.....	260
■ Inzulinom.....	261
■ Gastrinom.....	261
■ Glukagonom.....	262
■ Vipom.....	262
■ Somatostatinom.....	262
■ Ghrelinom.....	262

12. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA KOSTNÍHO METABOLISMU

Jan Štěpán

12.1. Charakteristika systému.....	263
12.1.1. Složení kosti.....	263
12.1.2. Funkce kosti.....	263
12.1.3. Remodelace kosti.....	264
■ Osteocyty.....	264
■ Osteoklasty.....	265
■ Osteoblasty.....	266
12.2. Vyšetření biochemických markerů kostní remodelace.....	267
12.2.1. Biochemické markery kostní remodelace.....	268
■ S-osteokalcin.....	268
12.2.2. Biochemické markery kostní novotvorby.....	269
■ S-kostní alkalická fosfatáza.....	270
■ Propeptidy prokolagenu typu I.....	271
12.2.3. Biochemické markery osteoklastů a kostní resorpce.....	272
■ Telopeptidy kolagenu typu I.....	272
■ Pyridinolinové příčné spojky kolagenu v moči a v séru.....	274
■ Kostní sialoprotein.....	275
■ U-hydroxyprolin.....	275
■ U-glykosidy hydroxylyzinu (Gal-Hyl a Glc-Gal-Hyl).....	276
■ Osteoklastická (tartarát-rezistentní) kyselá fosfatáza.....	276
12.2.4. Vyšetření biochemických markerů kostní remodelace – preanalytické faktory.....	276
■ Věk (puberta, menopauza).....	277
■ Pohlaví.....	277
■ Etnické a geografické vlivy.....	278

■ Zlomeniny.....	278
■ Těhotenství a kojení.....	279
■ Antikoncepce.....	279
■ Léky (jiné než antiresorpční).....	279
■ Nespecifické ovlivnění kostních markerů.....	279
■ Imobilizace.....	279
■ Cirkadiální rytmy.....	279
■ Menstruační cyklus.....	280
■ Roční cykly.....	280
■ Několikaleté cykly.....	281
■ Strava.....	281
■ Cvičení.....	281
12.3. Vyšetření minerálů v séru a v moči jako ukazatelů poruch kostního metabolismu.....	281
12.3.1. Vápník v séru.....	281
12.3.2. Anorganické fosfáty v séru.....	284
12.3.3. Biomineralizace kosti.....	285
12.3.4. Hořčík v séru.....	285
12.3.5. Vylučování vápníku močí.....	286
12.3.6. Vylučování fosfátů močí.....	286
12.4. Vyšetření osteotropních hormonů.....	286
12.4.1. Parathormon.....	287
12.4.2. Protein podobný parathormonu (PTHrP).....	287
12.4.3. Kalcidiol.....	288
12.4.4. Kalcitriol.....	288
12.4.5. Kalcitonin.....	289
12.4.6. Fibroblastový růstový faktor 23 (FGF23).....	289
12.4.7. Lokální působky.....	290
12.5. Významné klinické nozologické jednotky.....	290
12.5.1. Postmenopauzální osteoporóza.....	290
■ Výpověď biochemických markerů o rychlosti úbytku kostní hmoty.....	291
■ Výpověď biochemických markerů o riziku zlomenin.....	292
■ Výpověď markerů při monitorování antiresorpční léčby osteoporózy.....	293
■ Výpověď markerů o ovlivnění rizika zlomeniny antiresorpční léčbou osteoporózy.....	295
■ Výpověď markerů při monitorování anabolické léčby osteoporózy.....	295
12.5.2. Osteoporóza u mužů.....	295
12.5.3. Osteoporóza indukovaná glukokortikoidy.....	296
12.5.4. Rachitida.....	296
12.5.5. Osteomalacie.....	298
12.5.6. Poruchy sekrece parathormonu.....	300
12.5.7. Kostní choroba při nevratném selhání ledvin.....	300
12.5.8. Pagetova kostní choroba.....	301

12.5.9.	Sklerotizující postižení skeletu	301
12.5.10.	Metastatické nádorové postižení skeletu	301
12.5.11.	Geneticky podmíněné poruchy kolagenu I. typu	302

13. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V REVMATOLOGII

*Karel Pavelka, Helena Dejmková,
 Jiří Zadina, Jiří Vencovský,
 Olga Kryštůfková*

13.1.	Laboratorní metody u onemocnění indukovaných krystaly	305
	<i>Karel Pavelka</i>	
13.1.1.	Hyperurikémie, dna	305
13.1.2.	Další onemocnění indukovaná krystaly	309
13.2.	Laboratorní diagnostika spondylartropatií	310
	<i>Helena Dejmková</i>	
13.2.1.	Reaktivní artritida	310
13.2.2.	Septické revmatické procesy	312
	■ Bakteriální artritida	
	negonokoková	312
	■ Bakteriální artritida gonokoková	313
	■ Lymeská artritida	313
	■ Osteoartikulární tuberkulóza	314
	■ Virové artritidy	315
13.3.	Vyšetření kloubní tekutiny a detekce krystalů	315
	<i>Jiří Zadina</i>	
13.4.	Laboratorní diagnostika u systémových revmatických onemocnění	317
	<i>Jiří Vencovský</i>	
13.4.1.	Úvod	317
13.4.2.	Autoprotilátky	318
	■ Antinukleární protilátky	319
	■ Revmatoidní faktory a antiflagrinové protilátky	321
	■ Protilátky proti cytoplazmě neutrofilních leukocytů	321
	■ Antifosfolipidové protilátky	321
13.4.3.	Přehled laboratorních vyšetření u systémových onemocnění	322
	■ Revmatoidní artritida	322
	■ Systémový lupus erythematoses	322
	■ Antifosfolipidový syndrom	325
	■ Systémová sklerodermie	325
	■ Polymyozitida a dermatomyozitida	326
	■ Sjögrenův syndrom	327
	■ Smíšené onemocnění pojiva	327
	■ Vaskulitidy	327

13.5.	Laboratorní diagnostika u systémových vaskulitid	327
	<i>Olga Kryštůfková</i>	
13.5.1.	Laboratorní vyšetření	328
13.5.2.	Hematologické vyšetření	329
	■ Sedimentace erytrocytů	329
	■ Krevní obraz a diferenciální rozpočet bílých krvinek	329
13.5.3.	Biochemické vyšetření	330
13.5.4.	Imunologické vyšetření	330
	■ Imunoglobuliny	330
	■ Kryoglobuliny	330
	■ Vyšetření komplementového systému a cirkulujících imunokomplexů	330
	■ Autoprotilátky	331
	■ Imunofenotypizace lymfocytů	333
13.5.5.	Mikrobiologické vyšetření	333

14. VNITŘNÍ PROSTŘEDÍ

Antonín Kazda

14.1.	Definice, funkce a význam sledování ..	335
14.2.	Tělesná voda	336
14.3.	Osmolalita	338
14.3.1.	Měření a výpočet osmolality (osmolal gap)	339
	■ Předpoklady hodnocení poruch vodního a iontového metabolismu ..	339
14.4.	Iontové dysbalance	339
14.4.1.	Efektivní osmolalita a její regulace	339
14.4.2.	Sodný ion	341
	■ Hyponatrémie	341
	■ Hypernatrémie	343
14.4.3.	Efektivní osmolalita a funkce ledvin ..	344
14.4.4.	Poruchy efektivní osmolality u postižení mozku	345
	■ Hyponatrémie	345
	■ Hypernatrémie	347
14.4.5.	Chloridový ion	349
14.4.6.	Draselný ion	350
	■ Hypokalémie	351
	■ Hyperkalémie	352
14.4.7.	Hořčnatý ion	353
	■ Hypomagnezémie	354
	■ Hypermagnezémie	354
14.4.8.	Kalcium	355
	■ Hypokalcémie	355
	■ Hyperkalcémie	356
14.4.9.	Fosfáty	357
	■ Hypofosfatémie	357
	■ Hyperfosfatémie	358
14.5.	Acidobazická rovnováha	358
14.5.1.	Stálost pH, nárazníkové systémy	359
14.5.2.	Vývoj acidobazických poruch	360

14.5.3.	Vztahy mezi iontovými systémy a acidobazickou rovnováhou	361
14.5.4.	Metabolická acidóza.....	365
14.5.5.	Metabolická alkalóza	366
	■ Metabolická alkalóza ze zvýšení diference silných iontů ...	367
	■ Metabolická alkalóza ze snížení netěkavých slabých kyselin	368
14.5.6.	Respirační acidóza	370
14.5.7.	Respirační alkalóza.....	370
14.5.8.	Směšené poruchy	371
14.6.	Kyslíkové parametry	372
14.6.1.	Parciální tlak kyslíku.....	372
14.6.2.	Saturace hemoglobinu kyslíkem.....	372
14.6.3.	Koncentrace kyslíku v krvi.....	373
14.6.4.	pH a pCO ₂ žaludeční sliznice a sublingvální.....	373
14.7.	Laktát	374
	■ Nové názory na zvýšení laktátu v kritických stavech.....	375
14.8.	Celková bílkovina, albumin	375

15. REAKTIVNÍ FORMY KYSLÍKU A DUSÍKU A ANTIOXIDAČNÍ SYSTÉMY

Tomáš Zima, Marta Kalousová

15.1.	Úvod.....	379
15.2.	Prooxidanty a antioxidanty	379
	■ Prooxidanty	379
	■ Antioxidanty.....	382
15.3.	Metody detekce poškození organismu volnými radikály	383
15.3.1.	Přímá stanovení.....	383
	■ Stanovení kyslíkových radikálů	383
	■ Stanovení radikálů dusíku a jeho aduktů.....	384
	■ Stanovení látek generujících radikály.....	384
15.3.2.	Nepřímá stanovení.....	384
	■ Produkty poškození základních látek vlivem radikálů	384
	■ Antioxidační systémy	386
15.3.3.	Reakce imunitního systému při působení volných radikálů.....	387
15.3.4.	Metody molekulární genetiky.....	387
15.3.5.	Metody popisující děje související s oxidačním stresem.....	387
15.4.	Závěr	387

16. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA NUTRIČNÍHO STAVU

Antonín Kazda

16.1.	Úvod.....	389
16.2.	Jednoduché hladovění	389
16.3.	Stresové hladovění.....	390
16.4.	Diagnostika malnutrice	390
16.5.	Množství a kvalita živin přiváděných nutriční podporou.....	392
16.6.	Monitorování nutriční podpory.....	393
16.6.1.	Klinické, antropometrické a biofyzikální parametry	393
16.6.2.	Biochemické parametry	394
	■ Bilance dusíku	394
	■ Proteinové markery nutričního stavu.....	394
	■ Růstový faktor 1 podobný inzulinu a jeho vazebné bílkoviny.....	395
	■ Vylučování 3-methylhistidinu jako marker svalové proteolýzy.....	395
	■ Sledování iontů.....	395
	■ Další biochemické parametry	395
	■ Mikronutrienty.....	396
	■ Imunologické markery.....	396
16.7.	Metabolické komplikace parenterální výživy	396
	■ Komplikace z nutričního nedostatku.....	396
	■ Komplikace z nutričního nadbytku	396
16.7.1.	Glukóza.....	397
	■ Hyperglykémie	397
	■ Hypoglykémie	397
16.7.2.	Aminokyseliny.....	398
16.7.3.	Tukové emulze	398
16.7.4.	Ionty.....	399
16.7.5.	Acidobazická rovnováha	399
16.7.6.	Hepatobiliární komplikace.....	399
	■ Steatóza jater.....	399
	■ Cholestatické jaterní onemocnění ...	399
	■ Žlučové kameny	400
16.7.7.	Gastrointestinální atrofie.....	400
16.7.8.	Kostní onemocnění.....	400
16.8.	Metabolické komplikace enterální výživy	400
	■ Poruchy vnitřního prostředí při enterální výživě	401
	■ Vlastní metabolické komplikace	401
16.9.	Refeeding syndrom	401
16.10.	Mikronutrienty	402
16.10.1.	Stopové prvky	404
	■ Definice, biochemické funkce, měření.....	404
	■ Stopové prvky a oxidační stres.....	404
	■ Toxicita stopových prvků.....	404

■ Speciální problémy stopových prvků v intenzivní péči.....	405	■ Tkáňový polypeptidový antigen	431
■ Zinek.....	405	■ Antigen karcinomů ze skvamózních buněk.....	431
■ Měď.....	406	■ Mucin-like cancer associated antigen.....	432
■ Selen.....	408	■ Thyreoglobulin.....	432
■ Železo.....	409	■ Kalcitonin.....	432
■ Chrom.....	411	17.4.3. Nespecifické markery.....	432
■ Mangan.....	412	■ Beta ₂ -mikroglobulin.....	432
■ Molybden.....	412	■ Ferritin.....	432
■ Kobalt.....	413	■ Laktátdehydrogenáza.....	433
■ Jod.....	413	■ Pro-gastrin-releasing peptid.....	433
■ Fluor.....	414	■ Protein S-100b.....	433
16.10.2. Vitaminy.....	414	17.4.4. Buněčné a genetické markery.....	434
■ Vitamin A.....	414	■ Steroidní receptory.....	434
■ Vitamin D.....	415	■ Markery spojené se signální transdukci.....	435
■ Vitamin E.....	416	■ Markery inaktivace supresorových genů.....	435
■ Vitamin K.....	417	■ Cirkulující buněčné elementy.....	435
■ Vitamin C.....	418	17.4.5. Další markery.....	435
■ Thiamin (vitamin B ₁).....	418		
■ Riboflavin (vitamin B ₂).....	419		
■ Kyselina nikotinová (niacin).....	420		
■ Pyridoxin (vitamin B ₆ , pyridoxalfosfát).....	420		
■ Kyselina listová (folát).....	421		
■ Vitamin B ₁₂ (kobalamin).....	421		
■ Biotin.....	422		
■ Kyselina pantotenová.....	422		
17. NÁDOROVÉ MARKERY <i>Pavel Klener, Ivan M. Malbohan, Marta Kalousová, Tomáš Zima</i>		18. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V NEUROLOGII <i>Soňa Nevšimalová, Eva Havrdová, Jiří Bauer, Jiří Böhm, Jiří Klempíř, Evžen Růžička, Jan Roth</i>	
17.1. Úvod.....	425	18.1. Neurogenetika.....	437
17.2. Obecné zásady racionální indikace nádorových markerů.....	426	<i>Soňa Nevšimalová</i>	
17.3. Metody stanovení.....	426	18.1.1. Uplatnění genetiky v diagnostice neurologických onemocnění.....	437
17.4. Přehled nejčastěji používaných nádorových markerů.....	427	18.1.2. Nejčastější typy mutací u neurologických onemocnění.....	438
17.4.1. Onkofetální antigeny.....	427	18.1.3. Genetické poradenství.....	438
■ Alfa-fetoprotein.....	427	18.2. Neurometabolická, neurodegenerativní a neurovývojová onemocnění.....	439
■ Karcinoembryonální antigen.....	427	<i>Soňa Nevšimalová</i>	
■ Lidský choriový gonadotropin – β-hCG, UGP, »kyselý« hCG.....	428	18.2.1. Základní charakteristika.....	439
■ Alkalická fosfatáza – placentární izoenzym.....	428	18.2.2. Diagnostický postup.....	440
17.4.2. Tkáňově či orgánově specifické antigeny.....	428	■ Poliodystrofie.....	440
■ Prostatický specifický antigen.....	428	■ Leukodystrofie.....	440
■ Neuron-specifická enoláza.....	429	■ Difuzní encefalopatie.....	441
■ Antigen CA 125.....	429	■ Neurometabolická a neurodegenerativní onemocnění s převahou postižení subkortikální šedé hmoty.....	442
■ Antigen CA 15-3.....	430	■ Spinocerebelární degenerativní onemocnění.....	442
■ Antigen CA 549.....	430	■ Degenerativní onemocnění s postižením motorického neuronu	443
■ Antigen CA 19-9.....	430	■ Neurovývojové poruchy.....	443
■ Antigen CA 72-4.....	430	18.3. Demyelinizační a zánětlivá onemocnění.....	444
■ CYFRA 21-1.....	431	<i>Eva Havrdová</i>	

18.3.1.	Stavba myelinu.....	444	19.2.2.	Hematoencefalické bariéry a jejich funkce	464
18.3.2.	Zánětlivá onemocnění nervového systému	445	19.2.3.	Množství a fyzikální vlastnosti likvoru.....	464
18.3.3.	Zánětlivé demyelinizace CNS.....	446	19.3.	Odběr moku.....	464
18.3.4.	Periferní zánětlivé demyelinizace.....	447	19.4.	Indikace vyšetření mozkomíšního moku	465
18.4.	Cévní mozkové příhody	447	19.5.	Matematické vyjádření funkce hematolivorové bariéry – albuminový kvocient	466
	<i>Jiří Bauer</i>		19.6.	Humorální imunitní reakce v CNS.....	467
18.5.	Mozkové nádory.....	449	19.6.1.	Intrathékální produkce »nespecifického« IgG, IgM a IgA	467
	<i>Jiří Böhm</i>		■	Imunoglobulin M.....	469
18.6.	Poruchy vědomí.....	450	■	Izoelektrická fokusace	469
	<i>Jiří Bauer</i>		19.6.2.	Intrathékální produkce specifických protilátek	471
18.7.	Bolesti hlavy.....	451	■	Protilátkový index.....	471
	<i>Jiří Klempíř</i>		19.6.3.	Průkaz virových a bakteriálních antigenů	471
18.8.	Epilepsie.....	453	19.6.4.	Autoprotilátky.....	472
	<i>Soňa Nevšimalová</i>		■	Anti-MBP protilátky.....	472
18.8.1.	Základní charakteristika.....	453	■	Anti-MAG protilátky.....	472
18.8.2.	Diagnostický postup	453	■	Antiglykolipidové protilátky.....	472
18.8.3.	Terapie a monitorování koncentrací antiepileptik.....	453	■	Ostatní autoprotilátky	474
18.9.	Extrapyramidové syndromy a onemocnění.....	454	19.7.	Glukóza, laktát, pyruvát.....	474
	<i>Evžen Růžička, Jan Roth</i>		19.8.	Vzácněji stanovované analyty.....	474
18.10.	Nervosvalová onemocnění.....	455	19.8.1.	Beta ₂ -mikroglobulin	474
	<i>Soňa Nevšimalová</i>		19.8.2.	Neopterin (6-D-erythro-trihydroxypropylpterin) ..	475
18.10.1.	Základní charakteristika.....	455	19.8.3.	Lysozym (muramidáza).....	475
18.10.2.	Diagnostický postup	458	19.8.4.	Cytokiny a chemokiny	475
■	Neurogenní léze	458	19.8.5.	Vaskulární endoteliální růstový faktor	475
■	Poruchy míšních kořenů a periferních nervů	458	19.8.6.	Hypokretin-1 (orexin-1)	475
■	Poruchy nervosvalového přenosu....	458	19.8.7.	Karcinoembryonální antigen.....	475
■	Svalová onemocnění.....	459	19.8.8.	»Specifické« proteiny CNS	475
18.11.	Demence.....	459	19.8.9.	Některé další proteiny.....	477
	<i>Evžen Růžička</i>		19.9.	Cytologie likvoru.....	477
18.11.1.	Alzheimerova nemoc a další primární demence.....	461	19.9.1.	Počet buněk v likvoru	477
■	Zobrazovací metody	461	19.9.2.	Kvalitativní cytologie	477
■	Neuropatologické nálezy.....	461	■	Syndromologická klasifikace likvorových cytologických nálezů....	478
18.11.2.	Sekundární demence	461	19.9.3.	Obvyklé cytologické nálezy u některých neurologických onemocnění	481
■	Vaskulární demence	461	19.10.	Krvavý likvor	481
■	Normotenzní hydrocefalus	461	19.10.1.	Spektrofotometrie mozkomíšního moku	481
■	Intoxikace.....	461	19.10.2.	Subarachnoidální krvácení	485
■	Metabolické, endokrinní a karenní příčiny demence.....	462	19.11.	Likvorové nálezy u nozologických jednotek	485
■	Infekční choroby s projevem demence	462	19.11.1.	Hnisavé neuroinfekce	485
			■	Bakteriální meningitida	485
			■	Pooperační infekce v neurochirurgii	486
			19.11.2.	Nehnisavé neuroinfekce	486
			■	Neuroborrelióza	487
19.	VYŠETŘENÍ MOZKOMÍŠNÍHO MOKU				
	<i>David Zeman, Pavel Racek</i>				
19.1.	Úvod.....	463			
19.2.	Fyziologie a patofyziologie mozkomíšního moku.....	463			
19.2.1.	Anatomie, fyziologie, funkce.....	463			

■ Neurotuberkulóza	488
■ Neurosyfilis	489
■ Whippleova nemoc	489
■ Virové neuroinfekce	489
■ Kryptokoková meningitida	490
■ Vyšetření likvoru u neurologických komplikací HIV infekce	490
■ Aseptická meningitida po aplikaci některých léků	490
■ Parameningeální zánětlivý proces ..	490
19.11.3. Autoimunitní onemocnění CNS	491
■ Roztroušená skleróza	491
■ Zánět zrakového nervu	491
■ Akutní zánětlivá demyelinizační polyneuropatie	491
19.11.4. Nádorová a paraneoplastická onemocnění CNS	492
■ Maligní infiltrace mening	492
■ Paraneoplastická onemocnění CNS	492
19.11.5. Neurosarkoidóza	492
19.11.6. Demence	492
19.11.7. Spongiformní encefalopatie	493
19.11.8. Cévní mozkové příhody, mozkové trauma	493
19.11.9. Rinorea, otorea	494

20. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V PSYCHIRII

Ivo Paclt

20.1. Úvod	497
20.2. Přehledy užívaných vyšetřovacích metod u jednotlivých psychiatrických poruch	497
■ Alkohol a drogové závislosti	497
■ Poruchy příjmu potravy	498
■ Psychotické poruchy (schizoafektivní porucha, schizofrenie, atypické psychózy)	498
■ Deprese a bipolární porucha	498
■ Demence	498
■ Maligní neuroleptický syndrom	499
■ Deliriózní a amentní syndrom nejasné etiologie	499
■ Hyperkinetický syndrom (ADHD) a Touretteův syndrom v dětství, adolescenci a dospělosti	499
■ Laboratorní vyšetření před léčbou lithiem a v jejím průběhu	499
■ Monitorování koncentrací tricyklických antidepresiv	500
20.3. Změny vyvolané antipsychotiky	500
20.3.1. Nežádoucí účinky antipsychotik	500
■ Anticholinergní účinky	500

■ Epileptické záchvaty	500
■ Agranulocytóza	500
■ Leukopenie a eozinofilie	501
■ Jaterní funkce	501
■ Poruchy mikce, snížení ledvinných funkcí	501
■ Kardiovaskulární systém	501
■ Kožní projevy	502
■ Maligní neuroleptický syndrom	502
■ Hyperprolaktinémie	502
■ Teratogenita	503
20.3.2. Dlouhodobé podávání – pozdní nežádoucí účinky	503
■ Tardivní dyskineze	503
■ Změny hmotnosti	503
■ Diabetes mellitus	504
■ Dyslipidémie	504
■ Postižení zraku	504
20.3.3. Lékové interakce antipsychotik	504
20.4. Závěr	505

21. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V NEUROCHIRURGII

Vladimír Beneš, Filip Kramář

21.1. Nádory centrální nervové soustavy	507
■ Onkogenetika	507
21.2. Familiární nádorové syndromy	511
■ Neurofibromatóza 1. typu	511
■ Neurofibromatóza 2. typu	511
■ Von Hippelova-Lindauova choroba ...	511
■ Liüv-Fraumeniho syndrom	512
■ Komplex tuberózní sklerózy	512
■ Cowdenové choroba a dysplastický gangliocytom mozečku (Lhermitteova-Duclosova choroba)	512
■ Turcotův syndrom	512
■ Naevoid basal cell carcinoma syndrom, Gorlinův syndrom	512
21.3. Sellární léze	513
21.4. Vyšetření likvoru	514
21.5. Subarachnoidální krvácení	514
21.6. Hydrocefalus	514
21.7. Ischémie mozku	515
21.8. Klasifikace nádorů CNS podle WHO ...	516

22. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V CHIRURGII A U NÁHLÝCH PŘÍHOD BŘIŠNÍCH

Zdeněk Krška, Marie Pešková

22.1. Úvod	519
22.2. Předoperační příprava	519

22.3.	Průběh operačního výkonu	520
22.4.	Pooperační sledování a rozpoznání a léčení pooperačních komplikací	520
22.4.1.	Šok.....	521
22.4.2.	Popáleniny – popáleninová nemoc.....	521
22.4.3.	Polytrauma	521
22.4.4.	Trauma hrudníku	522
22.4.5.	Náhlé příhody břicha.....	522
22.4.6.	Poranění břicha	523
22.4.7.	Hemoperitoneum.....	523
22.4.8.	Retroperitoneální krvácení.....	523
22.4.9.	Gastrointestinální krvácení.....	523
22.4.10.	Peritonitida – zánět dutiny břicha (pobřišnice).....	523
22.4.11.	Ileus – náhlá střevní neprůchodnost ..	524
22.4.12.	Akutní pankreatitida.....	524
22.4.13.	Akutní cholecystitida.....	524
22.4.14.	Akutní apendicitida	525
22.4.15.	Divertikulitida	525
22.4.16.	Nespecifické střevní záněty	525
	■ Crohnova nemoc.....	525
	■ Colitis ulcerosa.....	525

23. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V KARDIOVASKULÁRNÍ CHIRURGII

*Martin Sřítěský, Ivan Vaněk,
Helena Brodská*

23.1.	Specifika kardiiovaskulární chirurgie ..	527
23.2.	Standardní monitorování v kardiiovaskulární chirurgii	527
23.2.1.	Předoperační vyšetření.....	527
23.2.2.	Peroperační monitorování	528
23.2.3.	Pooperační monitorování	528
	■ Nekomplikovaný pacient	529
	■ Rizikový pacient.....	529
	■ Komplikovaný pacient.....	529
23.3.	Komplikace v kardiiovaskulární chirurgii	530
23.3.1.	Akutní renální selhání	530
23.3.2.	Laboratorní diagnostika ischemie myokardu v kardiochirurgii.....	532
	■ Diagnostika APIM	532
	■ Vyšetření markerů myokardiálního poškození	532
23.3.3.	Syndrom systémové zánětlivé odpovědi – možnosti laboratorní monitorace	533
	■ Prokalcitonin	534
	■ C-reaktivní protein	534
	■ Leukocyty, cytokiny a další parametry zánětu	534
23.3.4.	Krvácivé komplikace.....	534
23.3.5.	Kompartmentový syndrom.....	535
23.4.	Závěr	535

24. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V ORTOPEDII

David Jahoda

24.1.	Úvod.....	537
24.2.	Hluboká infekce kloubních náhrad	537
24.2.1.	Krevní obraz.....	537
24.2.2.	Sedimentace erytrocytů a C-reaktivní protein.....	538
24.2.3.	Kloubní punkce	538
24.3.	Kostní nádory	540
24.4.	Problematika operačního výkonu.....	540
24.4.1.	Předoperační vyšetření.....	540
24.4.2.	Prevence hluboké žilní trombózy.....	540

25. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V UROLOGII

*Tomáš Hanuš, Marko Babjuk,
Radim Kočvara, Květoslav Novák,
Dalibor Pacík, Ivan Pavlík, Josef Stolz,
Libor Zámečník*

25.1.	Úvod.....	543
	<i>Tomáš Hanuš</i>	
25.2.	Laboratorní diagnostika urolitiázy	543
	<i>Květoslav Novák, Radim Kočvara</i>	
25.2.1.	Epidemiologie, faktory a tvorba konkrementu	543
25.2.2.	Diagnostika urolitiázy	544
	■ Vyšetření močového konkrementu... 544	
	■ Diagnostika metabolických poruch	545
	■ Vyhledávací metabolické vyšetření.....	546
	■ Kontrolní metabolické vyšetření.....	546
25.2.3.	Metabolické poruchy	546
	■ Hyperkalciurie.....	546
	■ Hyperoxalurie.....	547
	■ Poruchy metabolismu kyseliny močové (purinů)	547
	■ Kalciová urolitiáza při hyperurikosurii	548
	■ Cystinurie.....	548
	■ Renální tubulární acidóza.....	548
	■ Hypocitraturie	548
25.2.4.	Další faktory urolitiázy	548
	■ Deficit magnezia	548
	■ Deficit fosfátů	548
	■ Lokální faktory	548
	■ Infekční urolitiáza	548
25.3.	Laboratorní diagnostika v andrologii..	549
	<i>Libor Zámečník</i>	
25.3.1.	Agings male – syndrom PADAM	549
25.3.2.	Erektivní dysfunkce	549
25.3.3.	Infertilita.....	549

25.4. Laboratorní diagnostika	
nádorů močového měchýře	550
<i>Marko Babjuk</i>	
25.4.1. Nádory močového měchýře	550
25.4.2. Chemické vyšetření moči	
a vyšetření močového sedimentu	550
25.4.3. Cytologie moči a výplachové	
tekutiny	551
25.4.4. Metody založené na detekci	
nádorových antigenů v moči	552
■ NMP 22 (nuclear matrix	
protein 22)	552
■ BTA stat a BTA TRAK	
(bladder tumor antigen)	552
■ Fibrinogen – fibrin degradační	
produkty	552
■ Kyselina hyaluronová	
a hyaluronidáza	553
■ Cytokeratiny	554
■ Survivin	554
25.4.5. Testy založené na detekci	
buněčných abnormalit nebo	
buněčně vázaných antigenů	554
■ Telomeráza	554
■ Analýza mikrosatelitů	555
■ ImmunoCyt	555
25.4.6. Další metody detekce nádorů	
močového měchýře	555
25.4.7. Laboratorní metody u pacientů	
s invazivními nádory močového	
měchýře	556
25.5. Laboratorní diagnostika	
karcinomu prostaty	556
<i>Dalibor Pacík</i>	
25.5.1. Karcinom prostaty	556
25.5.2. Digitální rektální vyšetření	557
25.5.3. Vyšetření prostatického specifického	
antigenu – PSA	557
25.5.4. Vyšetřování v rámci prevence	
a diagnostiky karcinomu prostaty	558
25.5.5. Doporučený algoritmus vyšetření	559
25.6. Markery nádorů varlat	559
<i>Ivan Pavlík</i>	
25.6.1. Nádorové markery	559
■ Alfa-fetoprotein	559
■ Lidský choriový gonadotropin	559
■ Laktátdehydrogenáza	559
■ Další markery	559
25.6.2. Klinická interpretace	
nádorových markerů	560
25.7. Laboratorní diagnostika nádorů	
ledvin	560
<i>Josef Stolz</i>	
25.7.1. Úvod	560
25.7.2. Nádorové markery	561
■ Specifické proteiny nádoru	561
■ Nespecifické proteiny a markery	561
■ Specifické proteiny produkované	
maligními buňkami	562
■ Imunogenní antigeny u karcinomů	
ledvin	562
26. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA	
V GYNEKOLOGII A PORODNICTVÍ	
<i>Pavel Calda, Antonín Pařízek,</i>	
<i>Karel Řežábek, Jiří Sláma, Jaroslav Živný,</i>	
<i>Tomáš Fait, Ivan M. Malbohan</i>	
26.1. Gynekologie	565
26.1.1. Zánětlivá onemocnění	565
26.1.2. Nádorová onemocnění	566
26.1.3. Patologie časně gravidity a diagnostika	
onemocnění trofoblastu	568
26.1.4. Laboratorní diagnostika –	
menstruační cyklus	568
■ Fyziologie řízení cyklu ženy	568
26.1.5. Laboratorní diagnostika	
v reprodukční medicíně	572
■ Stanovení diagnózy –	
laboratorní vyšetření muže	572
■ Stanovení diagnózy –	
laboratorní vyšetření ženy	574
■ Sledování léčby – laboratorní	
vyšetření při <i>in vitro</i> fertilizaci	575
■ Sledování léčby –	
ovariální hyperstimulační	
syndrom	575
■ Sledování léčby – zjištění	
těhotenství	576
26.2. Porodnictví	576
26.2.1. Screening vrozených vad	
v těhotenství	577
■ Biochemický sérový screening	
ve II. trimestru	579
■ Vyšetřování choriových klků	580
26.2.2. Vyšetřování plodové vody	581
26.2.3. Erytrocytární aloimunizace	581
■ Prenatální diagnostika	
dědičných poruch metabolismu	582
26.2.4. Sledování rizikového těhotenství	582
26.2.5. Předčasný porod	582
26.2.6. Emesis gravidarum	583
26.2.7. Diabetes mellitus gravidarum	584
26.2.8. Preeklampsie	
(EPH gestóza, pozdní gestóza)	584
■ Klinické známky preeklampsie	
(kompletní triáda)	585
■ Laboratorní známky preeklampsie ...	585
26.2.9. HELLP syndrom	586
26.2.10. Diseminovaná intravaskulární	
koagulace	586

26.2.11.	Antifosfolipidový syndrom v těhotenství.....	587
26.2.12.	Mikroanalýza krevních plynů novorozence.....	588

27. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V INTENZIVNÍ MEDICÍNĚ

*Jarmila Drábková, Antonín Kazda,
Zdeněk Mašek, Pavel Maruna,
Jiří Valenta, Martin Balík*

27.1.	Klinická biochemie a biomarkery v intenzivní medicíně a v intenzivní péči.....	591
	<i>Jarmila Drábková</i>	
27.1.1.	Úvod.....	591
27.1.2.	Základní životní funkce a další životně důležité funkce organismu	591
27.1.3.	Klinický stav – rozdělení podle závažnosti	591
27.1.4.	Akutní příhody a jejich projevy – rozdělení podle místa vzniku.....	592
27.1.5.	Názvosloví a definice v intenzivní medicíně	593
27.1.6.	Hlavní klinické diagnózy intenzivní medicíny a odraz klinických dějů v laboratorních nálezech	594
27.1.7.	Odraz klinického obrazu jako multifaktoriálního a dynamického děje	595
27.2.	Rozsah a frekvence klinickobiochemického vyšetřování v intenzivní péči	597
	<i>Antonín Kazda</i>	
27.2.1.	Úvod.....	597
27.2.2.	Syndrom systémové zánětlivé odpovědi – SIRS	597
27.2.3.	Metabolická odpověď na trauma.....	598
	■ Mediátory metabolické odpovědi na trauma.....	599
	■ Voda a ionty.....	600
	■ Acidobazická rovnováha.....	601
	■ Zajištění energie	601
	■ Metabolismus glukózy.....	601
	■ Metabolismus bílkovin.....	602
	■ Metabolismus tuků	603
	■ Možnosti ovlivnění metabolické odpovědi na trauma.....	603
27.2.4.	Sepse a její klinickobiochemické projevy	603
	■ Cytokiny a jejich vliv na imunitní odpověď během traumatu.....	606
	■ Imunitní odpověď a její metabolická náročnost.....	606
	■ Nežádoucí účinky cytokinů	607

	■ Antioxidační obrana a její deplece při infekci nebo traumatu	607
	■ Cytokinová odpověď a genetika.....	607
	■ Bílkoviny tepelného šoku	607
	■ Toll-like receptory.....	608
	■ Adrenomedulin	608
27.2.5.	Rozsah a frekvence klinickobiochemického vyšetření	609
	■ Vyšetření séra (plazmy).....	610
27.3.	Syndrom multiorganové dysfunkce.....	623
	<i>Jarmila Drábková</i>	
27.3.1.	Charakteristika	623
27.3.2.	Terminologie a klasifikace.....	624
27.3.3.	Rozdělení.....	624
27.3.4.	Vnitřní prostředí a MODS/MOF	625
27.3.5.	Průběh.....	625
27.3.6.	Časná a pozdní fáze	625
27.3.7.	Laboratorní obraz.....	627
27.3.8.	Terapie	628
27.4.	Syndrom akutní dechové tísně	629
	<i>Jarmila Drábková</i>	
27.4.1.	Charakteristika	629
27.4.2.	Rozdělení ALI/ARDS	629
27.4.3.	Etiologie a patofyziologie	629
27.4.4.	Vývoj a rozdělení ARDS.....	630
27.4.5.	Závažnost postižení	630
27.4.6.	Klinický obraz.....	630
27.4.7.	Laboratorní obraz.....	631
27.4.8.	Diagnostika a diferenciální diagnostika	631
27.4.9.	Terapie	631
27.5.	Úloha a význam stanovení cytokinů v kritických stavech.....	632
	<i>Pavel Maruna, Zdeněk Mašek</i>	
27.5.1.	Reakce akutní fáze a systémová zánětlivá odpověď.....	632
27.5.2.	Obecná charakteristika cytokinů	633
27.5.3.	Klasifikace cytokinů	634
27.5.4.	Úloha cytokinů v zánětu a SIRS	635
27.5.5.	Diagnostické využití stanovení cytokinů v intenzivní péči – obecné preanalytické a analytické předpoklady.....	638
27.5.6.	Stanovení cytokinů důležitých pro diagnostiku rizika nebo stupně rozvoje SIRS	639
	■ Interleukin 1 β	639
	■ Antagonista receptorů pro interleukin 1.....	640
	■ Faktor α nekrotizující tumory	640
	■ Interleukin 6	641
	■ Interleukin 8	641
27.5.7.	Adhezí molekuly	641
27.5.8.	Solubilní receptory cytokinů	642
27.5.9.	Porovnání diagnostického využití cytokinů a proteinů akutní fáze.....	643
27.5.10.	Další aspekty cytokinové diagnostiky..	643

27.6.2.	Hemokoagulační vyšetření při SIRS/MODS a diseminované intravaskulární koagulaci 644	27.8.4.	Klinický obraz 668
	<i>Jiří Valenta</i>		■ Sepsa a vzdálené orgány a orgánové systémy 668
27.6.1.	Vyšetření u lůžka 645	27.8.5.	Laboratorní obraz 668
	■ Leeův-Whiteův test 645	27.8.6.	Terapie 670
	■ Trombinový čas plné krve 645	27.8.7.	Prognóza 670
	■ Aktivovaný koagulační čas 645	27.9.	Trauma – polytrauma – megatrauma z pohledu vnitřního prostředí 671
	■ Tromboelastografie 646		<i>Jarmila Drábková</i>
27.6.2.	Vlastní laboratorní vyšetření 646	27.9.1.	Charakteristika 671
	■ Protrombinový čas (Quickův test) ... 646	27.9.2.	Etiologie, průběh a prognóza 671
	■ Aktivovaný parciální tromboplastinový čas 647	27.9.3.	Patofyziologická odezva 671
	■ Trombinový čas 647	27.9.4.	Klinický obraz 671
	■ Reptilázový čas 648	27.9.5.	Hodnocení 671
	■ Antitrombin 648	27.9.6.	Časová období a jejich charakteristika 672
	■ Fibrinogen 649	27.9.7.	Laboratorní obraz 673
	■ Degradální produkty fibrin(ogen)u 649		■ Akutní příjem a bezprostřední fáze 673
	■ D-dimer 649		■ Příznivý průběh 674
	■ Fibrinolýza v euglobulinové frakci .. 650		■ Nepříznivý průběh 674
	■ Anti-Xa 650	27.9.8.	Terapie 674
	■ Krevní destičky 650	27.9.9.	Rhabdomyolýza 675
	■ Další hemokoagulační vyšetření 651	27.9.10.	Polytrauma, alkohol a drogy 676
27.6.3.	Obecná interpretace hemokoagulačního vyšetření 651		■ Akutní ebrieta náhodného nebo příležitostného konzumenta 676
27.7.	Biochemické monitorování renálních funkcí u kriticky nemocných pacientů 652		■ Chronická konzumace alkoholu 676
	<i>Martin Balík</i>		■ Drogy 676
27.7.1.	Monitorování a diagnostika renálních funkcí 652		■ Specifická rizika, klinické obrazy a vnitřní prostředí 677
	■ Glomerulární filtrace 653		■ Specifické poznatky a požadavky z hlediska alkoholu, drog a vnitřního prostředí 678
	■ Obraz funkční insuficience a jeho význam 653	27.10.	Akutní stavy v porodnictví 679
	■ Tubulární funkce a vliv diuretik 654		<i>Jarmila Drábková</i>
	■ Typ diurézy 656	27.10.1.	Charakteristika 679
	■ Koncentrační schopnost 656	27.10.2.	Laboratorní diagnostika 679
	■ Vyšetření acidifikace moči 657		■ Porod a SIRS 680
27.7.2.	Vyšetření sérových a močových proteinů 659	27.10.3.	Nozologické jednotky a syndromy 680
27.7.3.	Endogenní regulátory renálních funkcí 659		■ Akutní steatóza jater těhotných 680
27.7.4.	Hodnocení funkce ledvin ve skórovacích systémech 661		■ Preeklampsie 680
27.7.5.	Renální funkční parametry při renální insuficienci a progresi do renálního selhání 661		■ HELLP syndrom 681
27.8.	Sepsa 665		■ Hemolyticko-uremický syndrom 681
	<i>Jarmila Drábková</i>		■ Diseminovaná intravaskulární koagulace 682
27.8.1.	Charakteristika 665		■ Embolie plodovou vodou 683
27.8.2.	Rozdělení sepsy 666		■ Ovariální hyperstimulační syndrom 683
27.8.3.	Etiologie a patofyziologie 667		■ Hypertrofická kardiomyopatie těhotných 683
	■ Mikroorganismus a makroorganismus 667		■ Feochromocytom 683
			■ Toddův syndrom 684
			■ TRALI syndrom 684
			■ Antifosfolipidový syndrom 684
			■ Myasthenia gravis 765

28.3.2.	Vyšetření koncentrace IgE	720	29.3.1.	Specifická diagnostika	747
28.3.3.	Detekce cirkulujících imunokomplexů – PEG test.....	720	■ Bakteriální infekce	747	
28.3.4.	Vyšetřování C3 a C4 složky komplementu.....	721	■ Virové infekce	747	
28.3.5.	Vyšetření antinukleárních protilátek...	721	■ Mykotické infekce	747	
28.3.6.	Vyšetření T-lymfocytů.....	722	29.4.	Infekční průjmová onemocnění.....	747
28.4.	Specializovaná imunologická vyšetření – metody druhé volby.....	723	29.4.1.	Specifická diagnostika	748
28.4.1.	Vyšetření nespecifické imunity.....	724	■ Bakteriální infekce	748	
■ Vyšetření fagocytózy.....	724	■ Virové infekce	748		
■ Vyšetřování komplementu.....	724	■ Parazitární infekce	748		
28.4.2.	Vyšetření specifické imunity	725	29.5.	Infekce jater	748
■ Vyšetření autoprotilátek.....	725	29.5.1.	Specifická diagnostika	748	
■ Výskyt autoprotilátek u orgánových imunopatologických stavů.....	730	■ Akutní virové hepatitidy	748		
■ Vyšetření podtříd IgG	732	■ Chronické virové hepatitidy	749		
■ Vyšetření specifických IgE	732	■ Bakteriální infekce jater	749		
■ Vyšetření buněčné imunity.....	732	■ Jaterní absces	749		
■ HLA u transplantací	734	29.6.	Infekce žlučníku a žlučových cest	749	
28.5.	Diagnostika alergických chorob.....	735	29.7.	Infekce kůže, měkkých tkání, kloubů a kostí.....	750
<i>Zuzana Humlová, Terezie Fučíková</i>			29.7.1.	Lymeská borrelióza	750
28.5.1.	Úvod.....	735	29.8.	Infekce srdce a cév.....	750
28.5.2.	Metody první volby.....	736	29.9.	Infekce lymfatického systému	751
■ Stanovení počtu eozinofilů	736	29.9.1.	Infekce lymfotropními agens	751	
■ Celkový IgE.....	737	■ Herpetické infekce	751		
■ Specifický IgE	738	■ Infekce lidským virem imunitní nedostatečnosti	752		
■ Eozinofilní kationický protein.....	739	■ Toxoplazmóza.....	752		
■ Protilátky třídy IgG a IgA u potravinových intolerancí	740	29.10.	Neuroinfekce.....	753	
28.5.3.	Metody druhé volby a metody s experimentálním zaměřením.....	740	29.10.1.	Analýza mozkomíšního moku	754
■ Hypodenzní eozinofily	740	■ Základní vyšetření	754		
■ Specifické IgG4.....	740	■ Specifická vyšetření.....	754		
■ Protilátky proti receptoru pro IgE a proti IgE	741	29.10.2.	Sérologická vyšetření	754	
■ Stanovení solubilních receptorů	741				
■ Tryptáza.....	741				
■ Test uvolnění histaminu.....	741				
■ Kyselina 15-hydroxyeikosatetraenová.....	742				
■ Aktivace bazofilů po expozici alergenu	742				
■ Expresce CD44 na eozinofilech	743				

29. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA INFEKČNÍCH NEMOCÍ

Michal Holub, Ondřej Beran

29.1.	Úvod.....	745
29.2.	Nespecifická vyšetření	745
29.2.1.	C-reaktivní protein	745
29.2.2.	Prokalcitonin	746
29.2.3.	Krevní obraz.....	746
29.3.	Respirační infekce	747

30. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V DERMATOVENEROLOGII

Jiří Štork

30.1.	Úvod.....	755
30.2.	Dermatologická vyšetření.....	755
30.3.	Sexuálně přenosné infekce.....	758
30.3.1.	Syfilis	759
30.3.2.	Kapavka	760
30.3.3.	Negonokokové uretritidy	761
30.4.	Diagnostika chlamydiových infekcí.....	762
30.5.	Detekce urogenitálních mykoplazmat.....	762

31. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V OFTALMOLOGII

*Martin Filipec, Jarmila Heissigerová,
Eva Říhová*

31.1.	Úvod.....	765
31.2.	Oční adnexa	765
31.2.1.	Myasthenia gravis.....	765

31.2.2.	Xantelazmata.....	765	31.10.3.	Retinitis pigmentosa	773
31.2.3.	Dakryoadenitida.....	765	31.10.4.	Atrophia gyrata.....	773
31.2.4.	Dakryocystitida	766	31.11.	Onemocnění orbity.....	773
31.3.	Onemocnění spojivky.....	766	31.11.1.	Mikrobiální záněty očí.....	773
31.3.1.	Infekční konjunktivitidy.....	766	31.11.2.	Endokrinní orbitopatie.....	773
31.3.2.	Okuloglandulární (Parinaudův) syndrom.....	767	32. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V OTORINOLARYNGOLOGII <i>Jan Betka, Jan Klozar</i>		
31.3.3.	Alergické konjunktivitidy.....	767			
31.3.4.	Neinfekční a autoimunitní konjunktivitidy	767	32.1.	Úvod.....	775
31.4.	Onemocnění rohovky.....	767	32.2.	Ušní onemocnění	775
31.4.1.	Infekční keratitidy	767	32.3.	Onemocnění horních cest dýchacích a polykacích	775
	■ Bakteriální keratitidy	767	32.4.	Krční uzlinový syndrom.....	776
	■ Virové keratitidy.....	767	32.5.	Onkologická onemocnění.....	777
	■ Mykotické keratitidy.....	767	32.6.	Akutní stavy	777
	■ Akantamébová keratitida.....	768	33. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA VE STOMATOLOGII <i>Jiří Mazánek</i>		
31.4.2.	Neinfekční keratitidy	768			
	■ Intersticiální keratitidy.....	768	33.1.	Úvod.....	779
	■ Periferní ulcerózní keratitida.....	768	33.2.	Hematologická vyšetření.....	779
	■ Keratoconjunctivitis sicca.....	768	33.2.1.	Základní morfologické metody	779
	■ Keratoconjunctivitis limbalis superior (Theodorova konjunktivitida).....	768	33.2.2.	Koagulační vyšetření.....	780
31.4.3.	Rohovkové změny při metabolických onemocněních.....	768	33.2.3.	Imunohematologická vyšetření.....	780
	■ Poruchy metabolismu lipidů	769	33.3.	Biochemická vyšetření.....	780
	■ Hypervitaminóza D, hypofosfatémie, hypoparathyreóza.....	769	33.3.1.	Nádorové markery	781
31.4.4.	Dystrofie rohovky.....	769	33.4.	Imunologické vyšetření.....	781
31.5.	Episkleritida a skleritida	769	33.5.	Mikrobiologické vyšetření	781
31.6.	Uveitida.....	769	33.5.1.	Mikroflóra ústní dutiny.....	781
31.6.1.	Recidivující přední uveitida	770	33.5.2.	Slina.....	782
31.6.2.	Intermediární uveitida.....	770		■ Složení sliny	782
31.6.3.	Zadní uveitida a panuveitida	770	33.5.3.	Zubní mikrobiální povlak a zubní kaz.....	783
	■ Retinitida.....	770		■ Slina a zubní kaz.....	783
	■ Vaskulitida	770		■ Fluor a zubní kaz.....	784
31.6.4.	Endoftalmitida.....	770		■ Caries risk test (CRT)	784
31.6.5.	Maskující syndromy.....	771	33.6.	Cytologické vyšetření.....	784
31.7.	Patologie zornice	771	33.7.	Laboratorní vyšetření v ambulantní praxi	785
31.7.1.	Syndrom Argyllův-Robertsonův.....	771	34. MOLEKULÁRNÍ DIAGNOSTIKA <i>Richard Průša, Radim Brdička, Milan Macek jr.</i>		
31.7.2.	Adieho syndrom.....	771			
31.8.	Patologie čočky	771	34.1.	Úvod.....	787
31.8.1.	Dislokace čočky	771	34.2.	Izolace a purifikace nukleových kyselin	788
31.8.2.	Katarakta	771		■ Měření koncentrace a čistoty získaného vzorku DNA a RNA	789
31.9.	Patologie zrakového nervu.....	771			
31.9.1.	Drúzová papila.....	771			
31.9.2.	Ischemický edém papily zrakového nervu	772			
31.9.3.	Neuritida zrakového nervu	772			
31.9.4.	Městnavá papila.....	772			
31.9.5.	Toxická neuropatie.....	772			
31.9.6.	Chiazmatický syndrom.....	772			
31.9.7.	Leberova neuropatie optického nervu	772			
31.10.	Onemocnění sítnice	772			
31.10.1.	Okluze centrální sítnicové tepny.....	772			
31.10.2.	Okluze centrální sítnicové větvy	773			

34.3.	Délkový polymorfismus restričních fragmentů (RFLP)	789	35.1.3.	Cytogenetické laboratoře.....	811
34.4.	Hybridizační metody	791	35.1.4.	Metody klinické cytogenetiky.....	811
34.5.	Reverzní transkripce	792	■ Vyšetřované tkáně a kultivace	811	
34.6.	Amplifikační metody	792	■ Příprava mikroskopických preparátů	812	
34.6.1.	Polymerázová řetězová reakce	792	■ Metody barvení chromosomů.....	812	
34.6.2.	Ligázová řetězová reakce	796	■ Hodnocení preparátů	813	
34.6.3.	Q-β replikázová reakce	796	35.1.5.	Standardizace v lidské cytogenetice.....	813
34.6.4.	3SR amplifikační reakce	796	■ Základy nomenklatury.....	814	
34.7.	Elektroforetické metody	796	■ Symboly a zkratky	814	
34.7.1.	Polyakrylamidová gelová elektroforéza.....	797	35.1.6.	Počítačová analýza obrazu, příprava karyotypů.....	815
34.7.2.	Metoda analýzy jednovláknového konformačního polymorfismu	797	35.2.	Molekulární cytogenetika	815
34.7.3.	Denaturační gradientová gelová elektroforéza a high resolution melting.....	797	35.2.1.	Hybridizace <i>in situ</i>	815
34.7.4.	Kapilární elektroforéza	798	■ Sondy	816	
34.8.	Metody detekce.....	798	■ Fluorescenční mikroskopie.....	817	
34.9.	Sekvenování nukleových kyselin.....	799	35.2.2.	Simultánní znázornění několika DNA sond hybridizací <i>in situ</i>	818
34.10.	Sekvenování příští generace.....	800	■ Mnohobarevné karyotypování lidských chromosomů (mFISH)	818	
	<i>Radim Brdička</i>		■ Mnohobarevné pruhování s vysokou rozlišovací schopností (mBAND)	818	
34.11.	Protein Truncation Test.....	804	■ Hybridizace <i>in situ</i> s vysokou rezolucí (fiber FISH).....	819	
34.12.	Branched DNA	804	■ Metody Micro-FISH a PRINS	819	
34.13.	Genotypizační metody	804	35.2.3.	Srovnávací genomová hybridizace	819
34.13.1.	Genotypizace.....	805	■ Array CGH	820	
34.13.2.	Jednonukleotidové polymorfismy	805	35.3.	Indikace k vyšetření klasickými a molekulárněcytogenetickými metodami	820
■ Minisekvenování.....	805		35.3.1.	Vyšetření vrozených chromosomových změn	820
■ Metody TaqMan a molecular beacons	805		35.3.2.	Vyšetření získaných chromosomových změn nádorových buněk	821
■ Fluorescenční rezonanční přenos energie	806		35.3.3.	Vyšetření metodami molekulární cytogenetiky.....	821
■ Varianty ligázou zprostředkované amplifikace.....	806		35.4.	Charakter cytogenetických změn.....	821
■ Pyrosekvenace	806		35.4.1.	Početní změny.....	822
■ Technologie »invader«.....	806		■ Monosomie a trisomie	822	
■ Nové formy diagnostického využití komplementární hybridizace DNA.....	806		■ Triploidie.....	822	
34.14.	DNA čipy.....	807	35.4.2.	Strukturní změny chromosomů	822
34.15.	Hmotnostní spektrometrie	808	■ Polymorfismus chromosomů	822	
34.16.	Vyšetření genové dávky	808	■ Fragilní místa.....	822	
34.17.	Multiplex ligation dependent probe amplification	809	■ Translokace	823	
34.18.	Metody pro zkoumání methylace DNA	809	35.4.3.	Klinické příznaky vrozených odchylek autosomů a pohlavních chromosomů	823
			35.4.4.	Početní a strukturní odchylky pohlavních chromosomů	823
			35.4.5.	Frekvence výskytu vrozených chromosomových odchylek v populaci	824
			35.4.6.	Prenatální diagnostika	824
			35.5.	Nádorová cytogenetika	825
35.	CYTOGENETIKA				
	<i>Kyra Michalová</i>				
35.1.	Definice oboru	811			
35.1.1.	Vrozené chromosomové aberace				
– klinická cytogenetika.....	811				
35.1.2.	Získané chromosomové aberace				
– onkocytogenetika.....	811				

36. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA DĚDIČNÝCH PORUCH METABOLISMU

Ivan Šebesta, Jiří Zeman

36.1.	Úvod.....	829	■ Organické kyseliny.....	840
36.2.	Klinické projevy metabolických onemocnění.....	829	■ Pteriny	840
36.3.	Metabolická onemocnění v dospělosti.....	831	■ Puriny, pyrimidiny.....	840
36.4.	Diagnostika dědičných poruch metabolismu	831	■ Velmi dlouhé mastné kyseliny a kyselina fytanová.....	840
36.4.1.	Obecný vyšetřovací postup	831	■ Metabolity monoaminových neurotransmiterů (HVA, 5-HIAA, MHPG, DOPAC)	840
36.4.2.	Nejčastější klinické projevy.....	832	■ Tandemová hmotnostní spektrometrie – aminokyseliny, acylkarnitiny	840
36.4.3.	Nejčastější laboratorní nálezy	832	36.5.4. Metabolická vyšetření na úrovni enzymů	840
36.4.4.	Screeningová vyšetření a vyšetření metabolitů v tělesných tekutinách.....	832	■ Molekulárněgenetické vyšetření	841
36.5.	Vyšetřovací metody.....	833	■ Metabolické vyšetření na úrovni tkání.....	842
36.5.1.	Screening	833	36.6. Poruchy metabolismu aminokyselin ...	845
■ Biotinidáza	834	36.7. Poruchy metabolismu nízkomolekulárních látek s klinicky akutním průběhem	846	
■ Disulfidy.....	834	36.8. Hyperamonémie z poruchy cyklu močoviny	846	
■ Ketokyseliny.....	834	36.9. Methylmalonová acidurie	847	
■ Mukopolysacharidy- -glykosaminoglykany	835	36.10. Galaktosémie	847	
■ Thiosulfáty	835	36.11. Poruchy metabolismu vysokomolekulárních látek s klinicky protrahovaným průběhem.....	847	
36.5.2. Kvalitativní/semikvantitativní metody ..	835	36.12. Gaucherova nemoc	848	
■ Galaktóza, galaktóza-1-fosfát	835	36.13. Mukopolysacharidózy	848	
■ Kyselina fenylpyrohroznová	835	36.14. Poruchy energetického metabolismu	848	
■ Sacharidy.....	835	36.15. Glykogenóza typu Ia	850	
■ Siřičitany	835	36.16. Poruchy β -oxidace mastných kyselin ...	850	
■ Sukcinylaminoimidazol- karboxamidribosid (SAICAR)	835	36.17. Dědičné metabolické poruchy purinů a pyrimidinů	850	
■ Sfingolipidy	836	36.18. Poruchy metabolismu peroxisomů.....	851	
36.5.3. Kvantitativní metody	836			
■ 3-OH-butyryát.....	836			
■ Aminokyseliny	836			
■ Amoniak.....	836			
■ Biotinidáza	837			
■ Fenylalanin.....	837			
■ Tyrosin.....	837			
■ Galaktitol.....	837			
■ Globotriaosylceramid.....	837			
■ Guanidinoacetát, kreatin a kreatinin	837			
■ Glykogen	838			
■ Homocystein	838			
■ Karnitin celkový, volný.....	838			
■ Kreatinin	838			
■ Kyselina močová	838			
■ Kyselina orotová.....	838			
■ Laktát.....	839			
■ Pyruvát	839			
■ Mukopolysacharidy	839			
■ Sukcinylaceton	839			
■ Oligosacharidy, sialyloligosacharidy.....	839			

37. TOXIKOLOGIE

Daniela Pelclová, Stanislav Štípek,
Tomáš Zima

37.1.	Definice pojmů	853
37.2.	Faktory ovlivňující toxicitu látek.....	854
37.3.	Diagnóza otrav.....	857
37.4.	Základní biochemická vyšetření	857
37.5.	Laboratorní toxikologická vyšetření....	859
37.6.	Přehled častých otrav	861
37.6.1.	Otravy léky	861
■ Anilinová skupina (paracetamol)	861	
■ Antihistaminika	861	
■ Barbituráty	861	
■ Benzodiazepiny (alprazolam, clonazepam, bromazepam, diazepam, chlordiazepoxid, nitrazepam, flunitrazepam, triazolam, midazolam).....	861	

41.4.13.	■ Inhibitory monoaminoxidázy.....	862	38.3.	Závislost účinku na koncentraci	870
41.4.14.	■ Lithium.....	862	38.3.1.	léčiva	870
41.4.15.	■ Neuroleptika.....	863	38.4.	Interpretace sérové koncentrace léčiv ...	873
41.4.16.	■ Psychostimulancia (amfetamin, metamfetamin, fenmetrazin, efedrin).....	863	38.5.	Význam určování koncentrace léčiv	873
41.4.17.	■ Pyrazolonová skupina (aminofenazon, fenylobutazon, ketofenylobutazon).....	863	38.5.1.	Fenytoin.....	873
41.5.1.1.	■ Salicyláty	863	38.5.2.	Karbamazepin.....	874
41.5.1.2.	■ Srdeční glykosidy (digoxin, digitoxin).....	863	38.5.3.	Digoxin	874
41.5.1.3.	■ Teofylin (aminofylin, etofylin).....	863	38.5.4.	Lithium	874
41.5.1.4.	■ Tricyklická antidepressiva (thymoleptika amitriptylin, imipramin, dosulepin, nortriptylin).....	863	38.5.5.	Cyklosporin.....	874
37.6.2.	Látková závislost.....	864	38.5.6.	Teofylin.....	875
37.6.2.1.	■ Fencyklidin (andělský prach).....	864	38.5.7.	Další léčiva	875
37.6.2.2.	■ Kokain	864	38.6.	Určování aktivity enzymů metabolizujících léčiva	876
37.6.2.3.	■ Hašiš a marihuana	864	38.7.	Příklady výpočtů při terapeutickém monitorování léčiv	876
37.6.2.4.	■ Opiové alkaloidy	864	38.7.1.	Optimalizace parametrů infuzní aplikace	876
37.6.3.	Otravy alkoholy a glykoly.....	864	38.7.2.	Úprava dávkování při terapeutickém monitorování léčiv	877
37.6.3.1.	■ Ethanol	864	38.8.	Závěr	877
37.6.3.2.	■ Glykoly	864	39. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V PEDIATRII <i>Richard Průša</i>		
37.6.3.3.	■ Methanol.....	865	39.1.	Úvod.....	879
37.6.4.	Otravy organickými rozpouštědly	865	39.2.	Odběr krve	879
37.6.4.1.	■ Toluén, xylén, benzen.....	865	39.2.1.	Odběr ze vpichu	879
37.6.4.2.	■ Benzin, nafta, petrolej	865	39.2.2.	Odběr ze žíly	880
37.6.4.3.	■ Chlorované uhlovodíky (trichlorethylen, tetrachlormethan, chloroform).....	865	39.2.3.	Odběr z tepny	880
37.6.5.	Otravy pesticidy.....	865	39.3.	Vlastnosti vzorku.....	880
37.6.5.1.	■ Insekticidy.....	866	39.3.1.	Objem vzorku	880
37.6.5.2.	■ Herbicidy.....	866	39.3.2.	Vypařování	881
37.6.5.3.	■ Rodenticidy.....	866	39.3.3.	Interference	881
37.6.6.	Otravy jedovatými plyny.....	866	39.3.4.	Označování vzorku	882
37.6.6.1.	■ Oxid uhelnatý.....	866	39.3.5.	Pomůcky pro odběr.....	882
37.6.6.2.	■ Kyanovodík, kyanidy	866	39.3.6.	Výběr antikoagulantů.....	882
37.6.7.	Otravy kovovými prvky a jejich sloučeninami	867	39.3.7.	Prostředí odběru.....	883
37.6.7.1.	■ Olovo a rtuť.....	867	39.3.8.	Odběr mozkomíšního moku	883
37.6.7.2.	■ Železo	867	39.3.9.	Sběr moči.....	883
37.6.8.	Otravy houbovými jedy (mykotoxiny)	867	39.3.10.	Odběr stolice.....	883
37.6.8.1.	■ Amatoxiny (amanitiny).....	867	39.3.11.	Transport vzorku.....	883
37.6.8.2.	■ Gyromitrin.....	867	39.3.12.	Všeobecná upozornění.....	883
37.6.8.3.	■ Orelaniny	867	39.4.	Referenční rozmezí	884
37.6.9.	Otravy rostlinnými jedy	868	39.5.	Laboratorní přístroje a metody	884
38.	TERAPEUTICKÉ MONITOROVÁNÍ KONCENTRACE LÉČIV <i>František Perlík</i>		39.6.	Poskytování laboratorních služeb v dětské nemocnici.....	885
38.1.	Úvod.....	869	40. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V GERIATRII <i>Eva Topinková</i>		
38.2.	Metody používané při stanovování koncentrací léčiv.....	869	40.1.	Úvod.....	887
38.3.	Metody používané při stanovování koncentrací léčiv.....	869	40.2.	Definice oboru geriatrické	887

40.3.	Geriatrický pacient.....	887	41.3.1.	Klinické projevy infekčních	840
40.4.	Nemocnost ve stáří.....	888		onemocnění.....	903
	■ Charakter nemocnosti.....	888	41.3.1.1.	Septické stavy, infekce krevního řečiště,	40
	■ Odlišnosti klinického obrazu			horečka neznámé etiologie.....	903
	nemoci.....	888		■ Virové infekce.....	903
40.5.	Laboratorní hodnoty, laboratorní			■ Bakteriální infekce.....	904
	normy.....	889		■ Mykotické infekce.....	905
40.5.1.	Věkově specifické laboratorní normy....	889		■ Hematogenní diseminace	
40.5.2.	Hodnocení a interpretace			fungálních infekcí.....	906
	laboratorních nálezů u seniora.....	889		■ Parazitární infekce.....	908
40.5.3.	Indikace laboratorních vyšetření		41.3.1.2.	Další infekce kardiovaskulárního	
	u seniora.....	890		systému.....	911
40.6.	Fyziologické změny.....	890		■ Srdce.....	911
40.6.1.	Změny tělesného složení.....	890		■ Infekce lymfatického systému.....	912
40.6.2.	Pokles funkce eliminačních orgánů.....	891	41.3.1.3.	Infekce respiračního traktu.....	914
40.6.3.	Hematologické funkce			■ Horní cesty dýchací, ucho.....	914
	a imunokompetence.....	891		■ Dolní cesty dýchací.....	915
40.6.4.	Pokles kardiovaskulárních		41.3.1.4.	Infekce gastrointestinálního traktu,	
	a respiračních funkcí.....	891		otravy z potravy.....	920
40.6.5.	Neurologické funkce.....	892	41.3.1.5.	Intraabdominální infekce.....	924
40.7.	Vybrané patologické laboratorní		41.3.1.6.	Infekce jater a žlučových cest.....	925
	nálezy u geriatrických nemocných.....	892	41.3.1.7.	Infekce slinivky, sleziny a jiné.....	927
40.7.1.	Vnitřní prostředí.....	892	41.3.1.8.	Infekce urogenitálního traktu.....	928
40.7.2.	Hematologické patologické			■ Dolní močové cesty.....	928
	laboratorní nálezy.....	893		■ Infekce ledvin.....	930
40.7.3.	Endokrinní patologické			■ Reprodukční orgány.....	931
	laboratorní nálezy.....	894		■ Sexuálně přenosné infekce (STI)....	933
40.8.	Geriatrické syndromy.....	895	41.3.1.9.	Infekce CNS.....	934
40.8.1.	Klinický význam geriatrických		41.3.1.10.	Infekce oka.....	937
	syndromů.....	895	41.3.1.11.	Infekce kůže a měkkých tkání.....	939
40.8.2.	Diagnostické algoritmy u vybraných		41.3.1.12.	Infekce kostí a kloubů.....	947
	geriatrických syndromů.....	895	41.3.1.13.	Odontogenní a orofaciální infekce.....	948
40.8.2.1.	Syndrom kognitivního deficitu,		41.3.1.14.	Jiné infekce.....	948
	poruch paměti a chování.....	896	41.3.1.15.	Přehled nejčastějších původců virových,	
	■ Dementní syndrom.....	896		bakteriálních, mykotických	
	■ Delirium.....	896		a parazitárních infekcí a možnosti	
40.8.2.2.	Syndrom poruch příjmu potravy a poruch			jejich diagnostiky.....	950
	výživy (malnutrice).....	897	41.4.	Validní materiál k mikrobiologickému	
40.8.2.3.	Syndrom inkontinence.....	897		vyšetření.....	962
40.8.2.4.	Syndrom celkové dekondice		41.4.1.	Infekce krevního řečiště,	
	a svalové slabosti (sarkopenie),			systémové infekce.....	963
	syndrom geriatrické křehkosti.....	898	41.4.2.	Dýchací cesty, ústní dutina a ucho.....	963
	■ Sarkopenie.....	898	41.4.3.	Infekce gastrointestinálního traktu....	963
			41.4.4.	Močové cesty.....	974
			41.4.5.	Pohlavní systém.....	974
			41.4.6.	Centrální nervový systém.....	974
			41.4.7.	Oko.....	974
			41.4.8.	Kůže.....	984
			41.4.9.	Bioptický materiál, punktáty,	
				sekční materiál.....	984
			41.4.10.	Ascites, tekutina z Douglasova prostoru,	
				perikardiální výpotek, pleurální	
				tekutina, kloubní punktát, žluč.....	984
			41.4.11.	Obsah patologických dutin, hnis.....	984
			41.4.12.	Cizorodý materiál a dialyzát.....	984
41.	LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA				
	V MIKROBIOLOGII				
	<i>Libuše Kolářová, Václava Adámková,</i>				
	<i>Nada Mallátová, Barbora Kletenská,</i>				
	<i>Pavel Dřevínek</i>				
41.1.	Úvod.....	901			
41.2.	Základní informace				
	k mikrobiologickému vyšetření.....	901			
41.3.	Indikace, riziko a účelnost				
	mikrobiologického vyšetření.....	903			

41.4.13. Materiál pro molekulárněgenetické vyšetření	993	42.2.1. Odběry biologických materiálů.....	1022
41.5. Metody mikrobiologického průkazu infekčního agens, interpretace výsledků a testy citlivosti na antimikrobní látky	993	■ Krev.....	1022
41.5.1. Přímý průkaz agens.....	993	■ Moč.....	1023
41.5.1.1. Mikroskopický průkaz.....	993	■ Ostatní biologické materiály.....	1023
■ Virologie.....	995	42.2.2. Zpracování vzorku	1023
■ Bakteriologie.....	995	42.3. Optické metody	1023
■ Mykologie	995	42.3.1. Absorpční fotometrie.....	1023
■ Parazitologie	996	■ Vertikální fotometrie	1024
41.5.1.2. Kultivace a testování citlivosti na ATB (MIC, MAC, MBC).....	997	42.3.2. Reflexní fotometrie.....	1024
■ Virologie.....	998	42.3.3. Plamenová emisní fotometrie.....	1025
■ Bakteriologie.....	998	42.3.4. Atomová absorpční spektrofotometrie	1025
■ Mykologie	999	42.3.5. Fluorimetrie	1026
■ Parazitologie	1000	■ Fluorescenční polarizace.....	1026
41.5.1.3. Průkaz antigenu.....	1000	■ Fluorescence rozložená v čase.....	1026
■ Virologie.....	1000	42.3.6. Chemiluminiscence	1026
■ Mykologie	1001	42.3.7. Turbidimetrie.....	1027
■ Parazitologie	1001	42.3.8. Nefelometrie	1027
41.5.1.4. Molekulárněgenetické metody	1002	42.4. Elektrochemické metody.....	1027
41.5.2. Nepřímý průkaz agens.....	1004	42.4.1. Potenciometrie.....	1027
41.5.2.1. Interpretace sérologického výsledku.....	1005	■ Iontově selektivní elektrody.....	1027
■ Virologie, bakteriologie.....	1005	■ Enzymové elektrody	1028
■ Mykologie	1005	42.4.2. Ampérometrie	1028
■ Parazitologie	1006	42.4.3. Voltametrie.....	1028
41.5.2.2. Sérologické metody běžně dostupné v ČR.....	1007	42.4.4. Polarografie	1028
41.5.3. Doplnující laboratorní vyšetření	1007	42.4.5. Coulometrie	1028
■ Virologie a bakteriologie.....	1009	42.4.6. Konduktometrie	1029
■ Mykologie	1010	42.4.7. Biosenzory.....	1029
■ Parazitologie	1010	42.5. Elektroforetické metody	1029
41.6. Nosičství mikroorganismů.....	1011	42.5.1. Zónová elektroforéza	1029
41.7. Závěr	1013	42.5.2. Izoelektrická fokusace.....	1030
		■ Dvourozměrná elektroforéza	1030
		42.5.3. Izotachoforéza.....	1030
		42.5.4. Kapilární elektroforéza	1030
		42.5.5. Blotting	1030
		42.6. Fyzikální metody.....	1031
		42.6.1. Osmometrie	1031
		42.6.2. Onkometrie.....	1031
		42.6.3. Ultracentrifugace.....	1031
		42.6.4. Počítání částic a analýza obrazu	1031
		42.6.5. Amplifikace termocyklery a termomixéry	1032
		42.7. Izotopové metody.....	1032
		42.7.1. Radioaktivita a radiační bezpečnost..	1032
		42.7.2. Scintilační systémy	1033
		42.7.3. Využití γ -záření	1033
		42.7.4. Autoradiografie.....	1033
		42.8. Chromatografické metody	1033
		42.8.1. Chromatografie na tenkých vrstvách.	1033
		42.8.2. Vysokoúčinná kapalinová chromatografie.....	1034
		42.8.3. Plynová chromatografie.....	1034
		42.9. Hmotnostní spektrometrie	1035
		42.10. Automatické analyzátoary.....	1035
		42.10.1. Univerzální automatické analyzátoary	1035

42. INSTRUMENTÁLNÍ ANALÝZA V KLINICKÉ BIOCHEMII A JEJÍ PRAKTICKÉ APLIKACE

Petr Štern

42.1. Instrumentace preanalytické fáze.....	1019
42.1.1. Pipety, byrety.....	1019
42.1.2. Dávkovače a dávkovací stanice.....	1019
42.1.3. Roboty.....	1020
42.1.4. Centrifugy	1020
42.1.5. Filtrace	1020
42.1.6. Postupy při koncentrování roztoků ...	1021
42.1.7. Míchačky, třepačky a míchací stanice	1021
42.1.8. Váhy.....	1021
42.1.9. Automatizace preanalytické fáze	1022
42.2. Odběr vzorku a jeho zpracování	1022

42.10.2. Speciální automatické analyzátoary.....	1036
42.10.3. Kombinované automatické systémy ..	1036
42.10.4. Konsolidace a integrace.....	1036
42.10.5. Automatizace u lůžka pacienta.....	1037
42.11. Jednotky v klinické biochemii	1037
42.12. Bezpečnost práce v laboratorní medicíně	1038

43. CHEMOMETRIE

Blanka Míková, Hana Benáková

43.1. Úvod.....	1039
43.2. Základní statistické pojmy	1039
43.2.1. Teorie chyb	1039
43.2.2. Jednorozměrná náhodná veličina	1040
43.2.3. Rozdělení náhodných veličin.....	1040
■ Normální rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$	1040
43.2.4. Charakteristiky jednorozměrné náhodné veličiny	1041
■ Charakteristiky polohy.....	1041
■ Charakteristiky variability (rozptýlení)	1041
■ Charakteristiky šikmosti	1042
■ Charakteristiky špičatosti	1042
43.3. Průzkumová analýza jednorozměrných dat.....	1043
43.3.1. Postup analýzy dat.....	1043
43.3.2. Metody průzkumové analýzy dat.....	1043
■ Kvantilový graf	1043
■ Diagramy rozptýlení.....	1044
■ Krabicové grafy	1044
■ Graf rozptýlení s kvantily.....	1044
■ Kvantilo-quantilový graf.....	1044
43.3.3. Ověření základních předpokladů o datech.....	1045
■ Určení minimální velikosti výběru.....	1045
■ Ověření předpokladu nezávislosti prvků výběru	1046
■ Ověření homogenity výběru	1046
■ Ověření normality výběru	1046
43.3.4. Transformace dat.....	1046
43.3.5. Postup při nesplnění předpokladů o datech	1046
43.4. Statistická analýza jednorozměrných dat.....	1047
43.4.1. Základní pojmy teorie bodového odhadu.....	1047
43.4.2. Robustní bodové odhady	1047

■ Robustní odhady polohy a rozptýlení	1047
■ Neparametrické bodové odhady.....	1048
43.4.3. Základy intervalového odhadu.....	1048
43.4.4. Testování statistických hypotéz	1048
■ Testy hypotéz o parametrech jednoho souboru.....	1049
■ Testy hypotéz o parametrech dvou a více souborů.....	1049
43.5. Korelační a regresní analýza	1050
43.5.1. Korelace	1051
43.5.2. Regrese.....	1053
43.5.3. Porovnání předpokladů korelace a regrese	1055
43.5.4. Vícenásobná regrese.....	1056
43.5.5. Praktické využití korelace a regrese ..	1057
43.6. Referenční hodnoty laboratorních vyšetření.....	1057
43.6.1. Určení referenčního rozmezí.....	1057
43.7. Statistické zpracování dat epidemiologických studií	1058
43.7.1. Typy epidemiologických studií.....	1058
43.7.2. Základní statistické ukazatele epidemiologických studií	1060
■ Ukazatele asociace	1060
■ Relativní riziko a poměr šancí.....	1061
43.7.3. Analýza přežití.....	1063
■ Tabulka přežití.....	1063
■ Odhad funkce přežití podle Kaplan a Meiera.....	1064
■ Coxova regrese	1065

44. REFERENČNÍ HODNOTY LABORATORNÍCH VYŠETŘENÍ

Kateřina Mrázová, Petr Štern, Sylvie Štastná, David Zeman, Ivana Janatková, Tomáš Zima

44.1. Úvod.....	1069
44.2. Referenční hodnoty laboratorních parametrů.....	1070
SUMMARY	1103
PODĚKOVÁNÍ.....	1104
ZKRATKY	1105
REJSTŘÍK.....	1123